

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Vredestraat - Ooststraat (Wervik, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2021C44
Mei 2021

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert nv
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV.

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek.....	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksoopdracht	9
1.2.1	Doelstelling	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden.....	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein.....	9
1.3	Werkwijze en strategie	10
1.3.1	Methode	10
1.3.2	Fysisch geografische situatie	10
1.3.3	Historische context en bekende archeologie vindplaatsen.....	10
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	11
1.4	Assessmentrapport	12
1.4.1	Introductie tot het projectgebied	13
1.4.1.1	Ruimtelijke situering	13
1.4.1.2	Geplande werken.....	14
1.4.2	Fysisch geografische en geologische situatie.....	17
1.4.2.1	Landschappelijke situering	17
1.4.2.2	Tertiaire lithostratigrafie	21
1.4.2.3	Quartaire lithostratigrafie.....	22
1.4.2.4	Bodemvormingsprocessen	23
1.4.3	Historische en archeologische voorkennis.....	24
1.4.3.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden.....	24
1.4.3.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	35
1.4.3.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen.....	38
1.4.3.4	Huidige gebruik en verstoringen	42
1.5	Synthese	45
2	Bibliografie.....	46

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).....	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).....	14
Figuur 5: Geplande wegenis weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	15
Figuur 6: Geplande riolering weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	16
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 11: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	22
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	23
Figuur 15: Opgravingsresultaten weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).	25
Figuur 16: Opgraving Ooststraat en Hellestraat weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	26
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).	27
Figuur 18: Begrenzing vicus. (Verbrugghe, A., 2004, p. 26). Het plangebied situeert zich buiten de vicus.	36
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: NGI Cartesius).	38
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	39
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	39

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	40
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).	40
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	41
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	42
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	43
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	43
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	44
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	44

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....	7
---	---

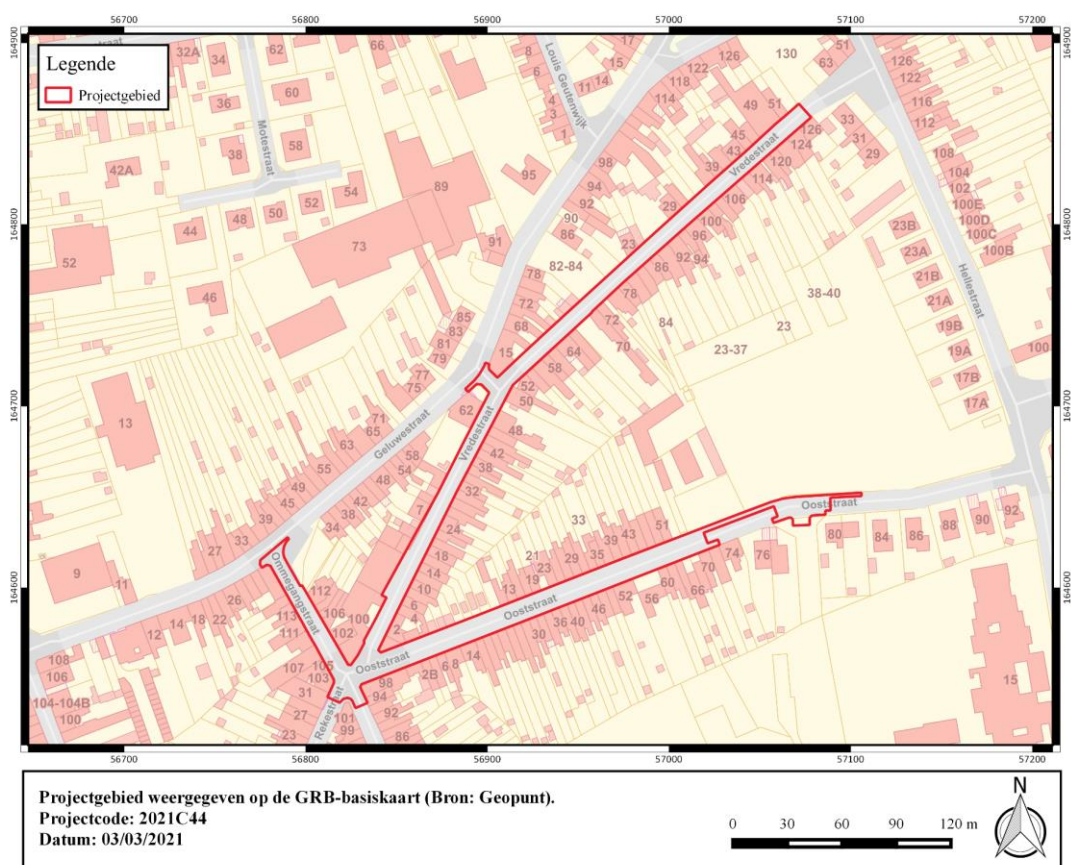
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

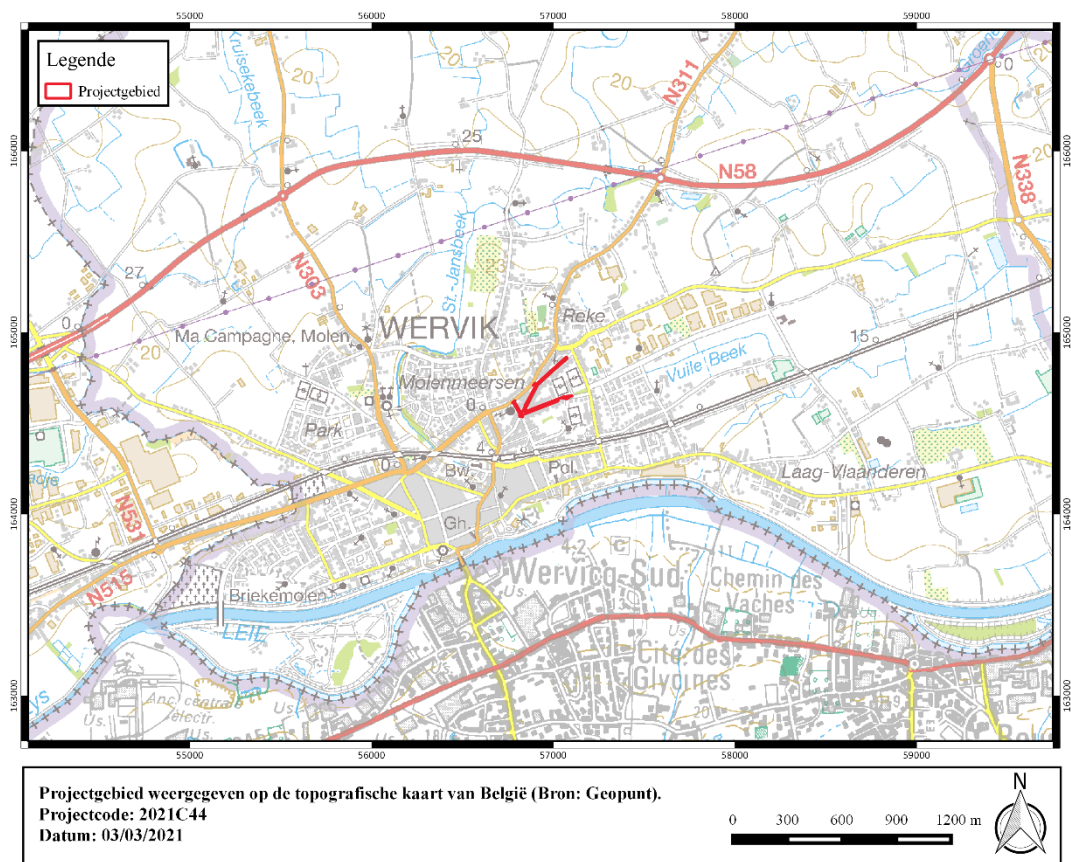
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Provincie
	Gemeente	Wervik
	Deelgemeente	/
	Postcode	8940
	Adres	Vredestraat – Ooststraat 8940 Wervik
	Toponiem	Vredestraat - Ooststraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 56642 Y _{min} = 164514 X _{max} = 57206 Y _{max} = 164906
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Wervik, Afdeling 1, Sectie A, openbaar domein Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksoopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van de bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt ca. 7960 m², vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Wervik Vredestraat - Ooststraat werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en de verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen

1.3.3 Historische context en bekende archeologie vindplaatsen

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek. De recente onderzoeken die voortvloeiden uit archeologienota's zijn geraadpleegd via loket.onroerend.erfgoed.be.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische bronnen, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen die zowel via Geopunt als via het Nationaal Geografisch Instituut (Cartesius) ter beschikking worden gesteld. Bijkomende cartografische bronnen zijn waar relevant bekomen via verder archiefonderzoek.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971, ter beschikking gesteld via Geopunt.

1.4 Assessmentrapport

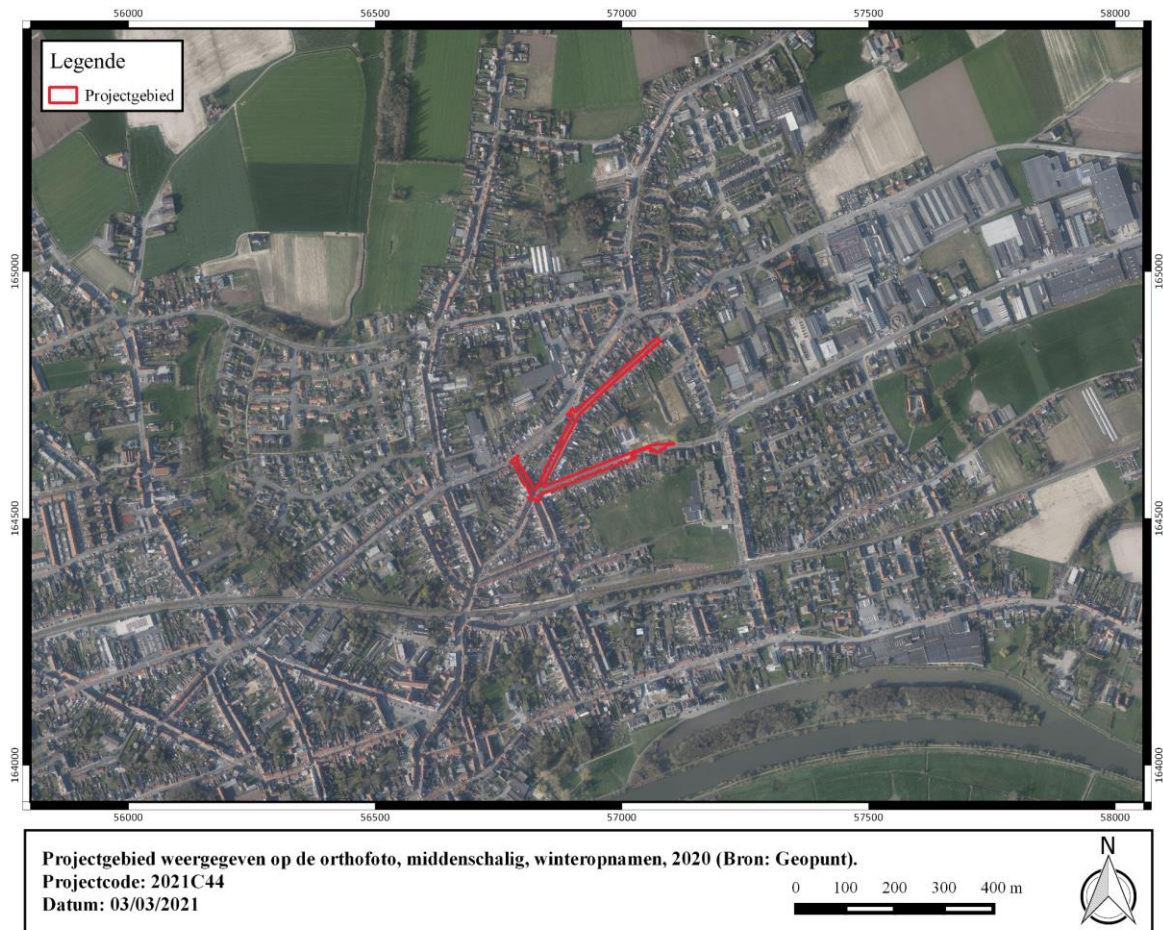
Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Introductie tot het projectgebied

1.4.1.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in Wervik, in de provincie West-Vlaanderen. Het terrein valt samen met een deel van de Vredestraat, Ommegangstraat en Ooststraat. De stadskern van Wervik (Markt) situeert zich ca. 850 meter ten zuidwesten.

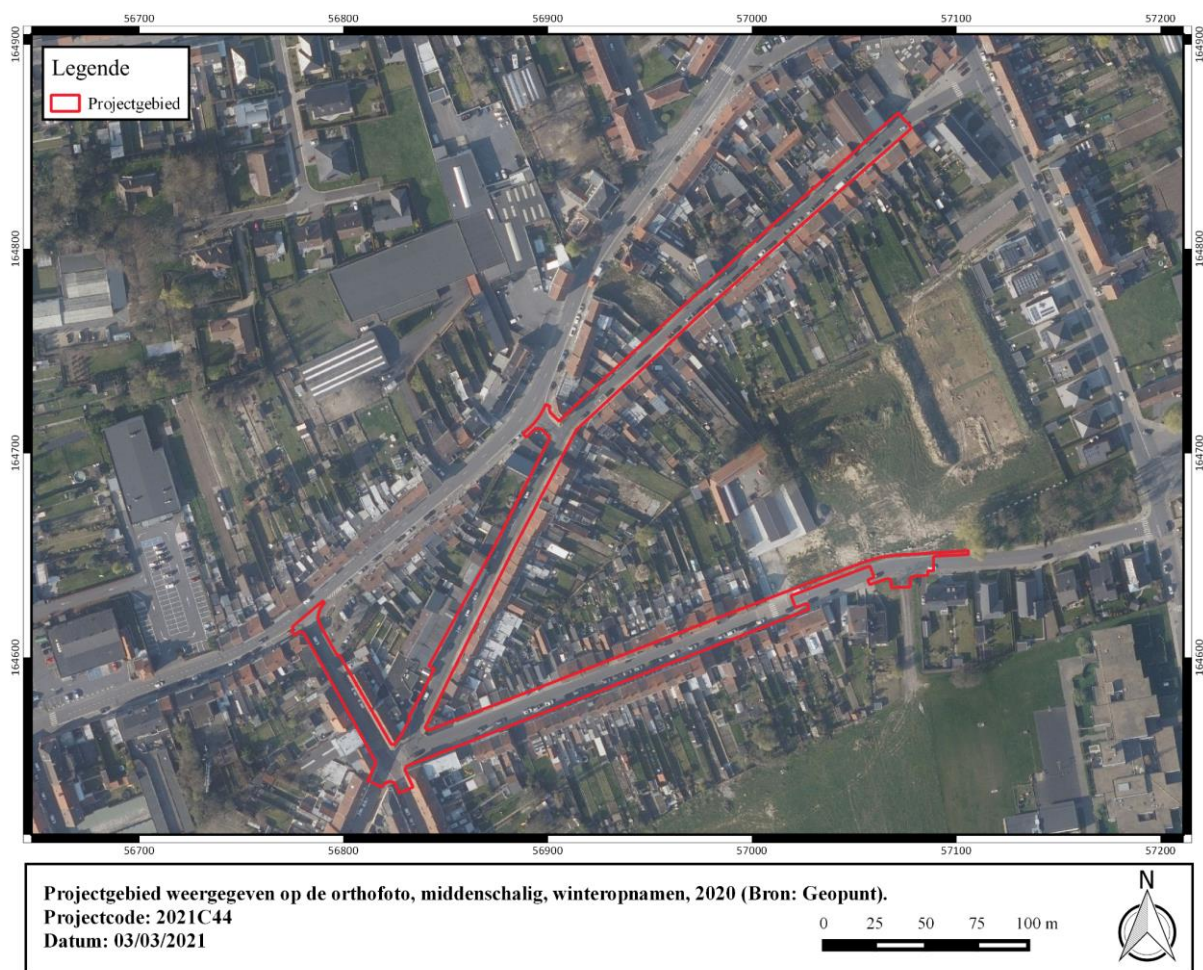
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Geplande werken

1.4.1.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 7960 m².

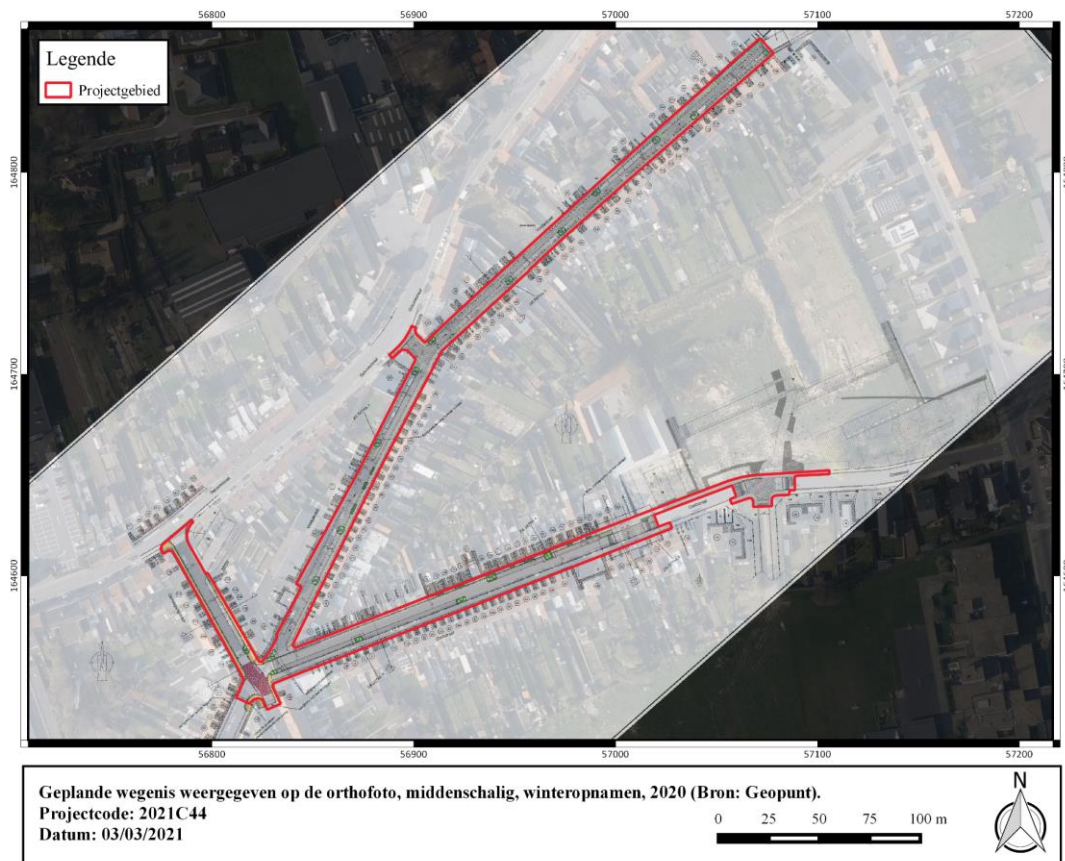
Het plangebied valt samen met een deel van de wegenis en aangrenzende fiets- en voetpaden van de Ooststraat, Vredestraat en Ommegangstraat. Het projectgebied is integraal verhard. Op heden is reeds een enkelvoudige riolering aanwezig. Deze riolering situeert zich centraal onder de wegenis en is op het plan van de ontworpen riolering aangeduid met een zwarte streep-puntlijn (zie bijlage).

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

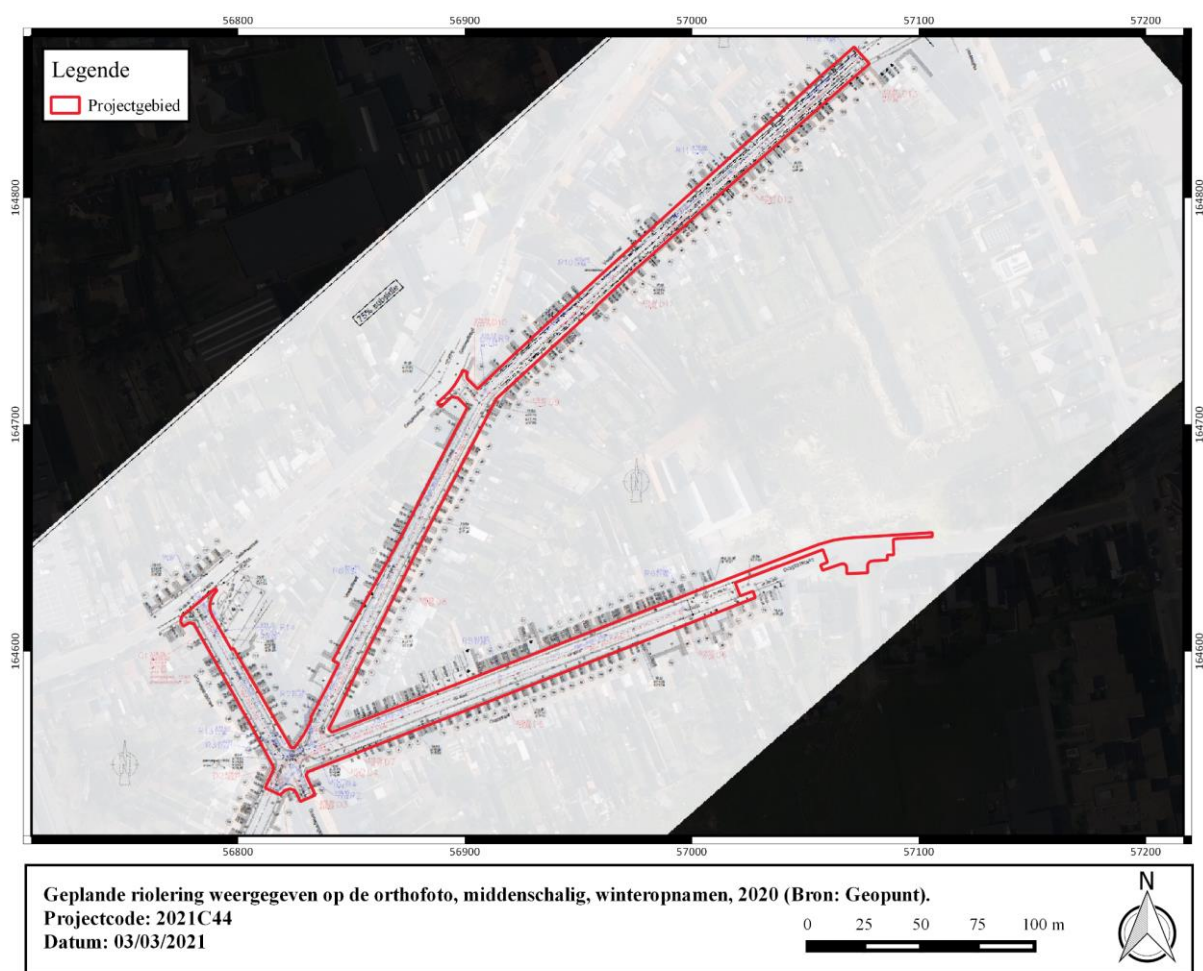
1.4.1.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de realisatie van een gescheiden rioleringsstelsel en de heraanleg van de bovenbouw van de wegenis. Voor zowel de DWA- als de RWA-riolering moet een sleuf uitgegraven worden van ca. 3 meter diep en ca. 1,5 meter breed. Deze nieuwe riolering valt voor een deel samen met de locatie van de bestaande riolering. De bestaande wegenis en voetpaden worden over het volledig projectgebied uitgebroken. In de plaats komt een nieuwe wegenis met bijhorende voetpaden, fietspaden en parkeerzones. Voor de aanleg van de wegenis dient over het volledige projectgebied uitgegaan te worden van een bodemingreep van ca. 50 cm-mv.

Figuur 5: Geplande wegenis weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

Figuur 6: Geplande riolering weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.4.2 Fysisch geografische en geologische situatie

1.4.2.1 Landschappelijke situering

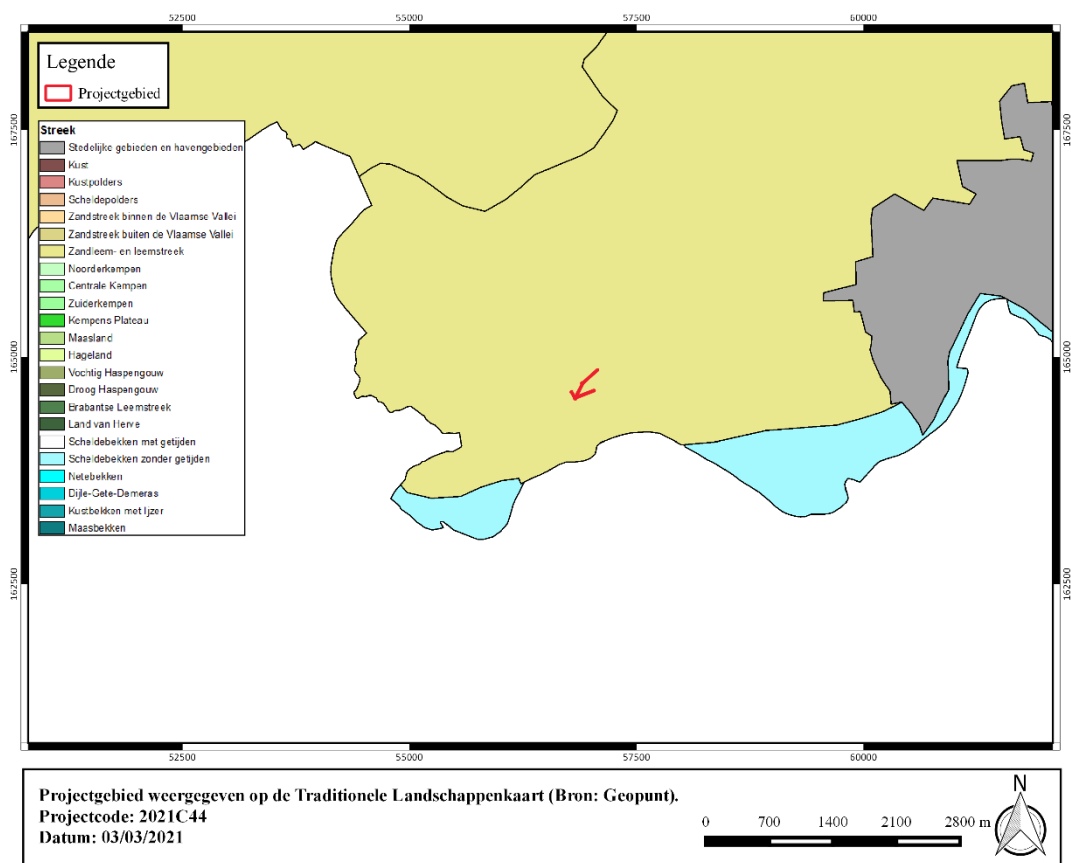
Het plangebied is gelegen op het Weichseliaan terras op de noordelijke flank van de brede paleovallei van de Leie. De vlakte van de Leie wordt van haar huidige alluviale vlakte gescheiden door een steilrand die duidelijk zichtbaar is in het landschap. De vlakte van de Leie maakt deel uit van de Vlaamse Vallei die morfologisch gekenmerkt wordt door een relatief vlak reliëf. Tijdens de beginfase van het Peniglaciaal heeft de Leie een grote laterale uitbreiding gekend waardoor de volledige breedte van de vallei werd ingenomen. Aan dit sedimentatiepatroon komt een eind in het Tardiglaciaal dat wordt gekenmerkt door een beduidende klimaatsverbetering, op enkele koude fases na. Belangrijk is een hervatting van fluviatiele activiteit met in een eerste fase een uitschuring van de huidige valleien. De rivieren evolueren van een vlechtend naar een meanderend patroon waarbij de Leie een *underfit river* wordt die in een bovenmaatse vallei vloeit.

Ten noorden van het plangebied situeert zich een zuidelijke uitloper van de Midden-West-Vlaamse Heuvelrug, ook wel Rug van Westrozebeke genoemd. De Rug van Westrozebeke strekt zich uit van Esen, nabij Diksmuide, tot Zillebeke, nabij Ieper, als uitloper van het West-Vlaamse Heuvelland. De rug vormt de scheidingslijn tussen het stroomgebied van de IJzer en dat van de Leie.

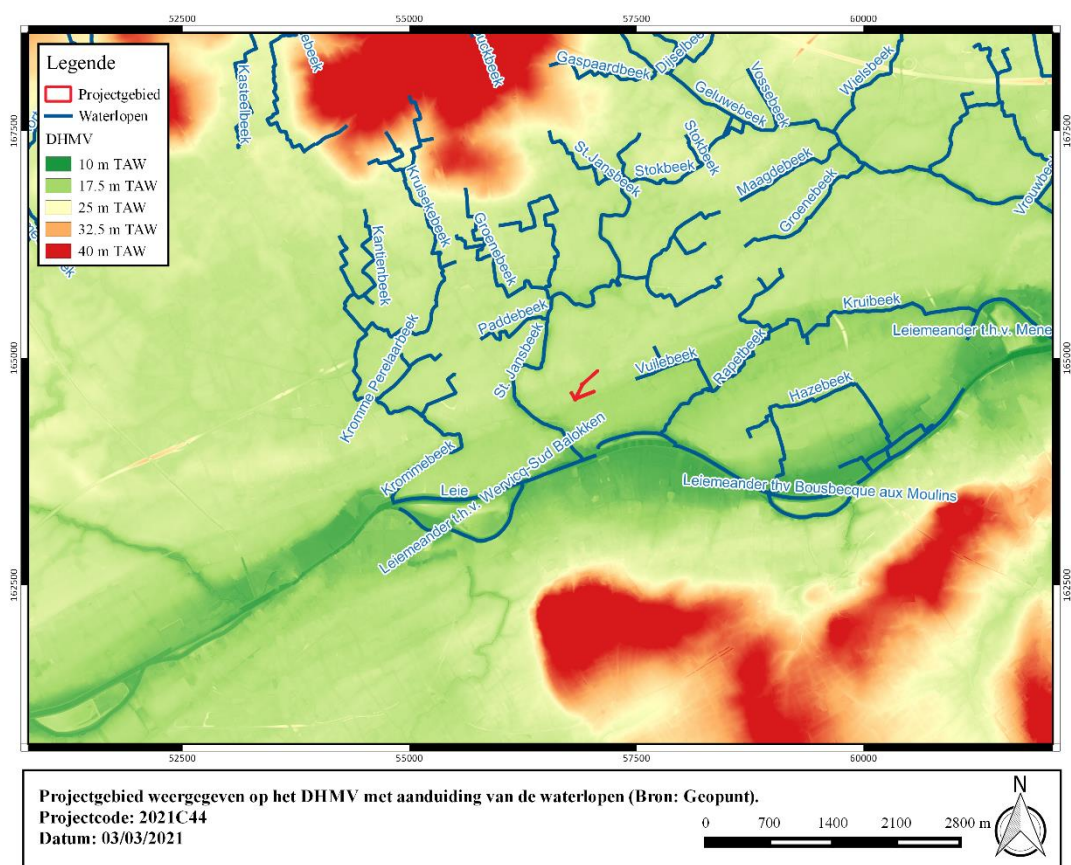
De afwatering in de omgeving van het plangebied gebeurt in essentie vanaf voornoemde rug richting het alluvium van de Leie. Het plangebied zelf is gelegen op een hoogte van ca. 18.7 tot 20.0 m TAW. Het terrein helt af in zuidelijke richting. De Oostraat kent een vlak verloop op een hoogte van 18.7 m TAW. De Vredestraat stijgt licht in noordoostelijke richting.

Dit geomorfologisch kader, op een iets hoger gelegen terras langsheen het alluvium van de Leie, moet een zekere aantrekkingskracht uitgeoefend hebben op jager-verzamelaars in de regio.

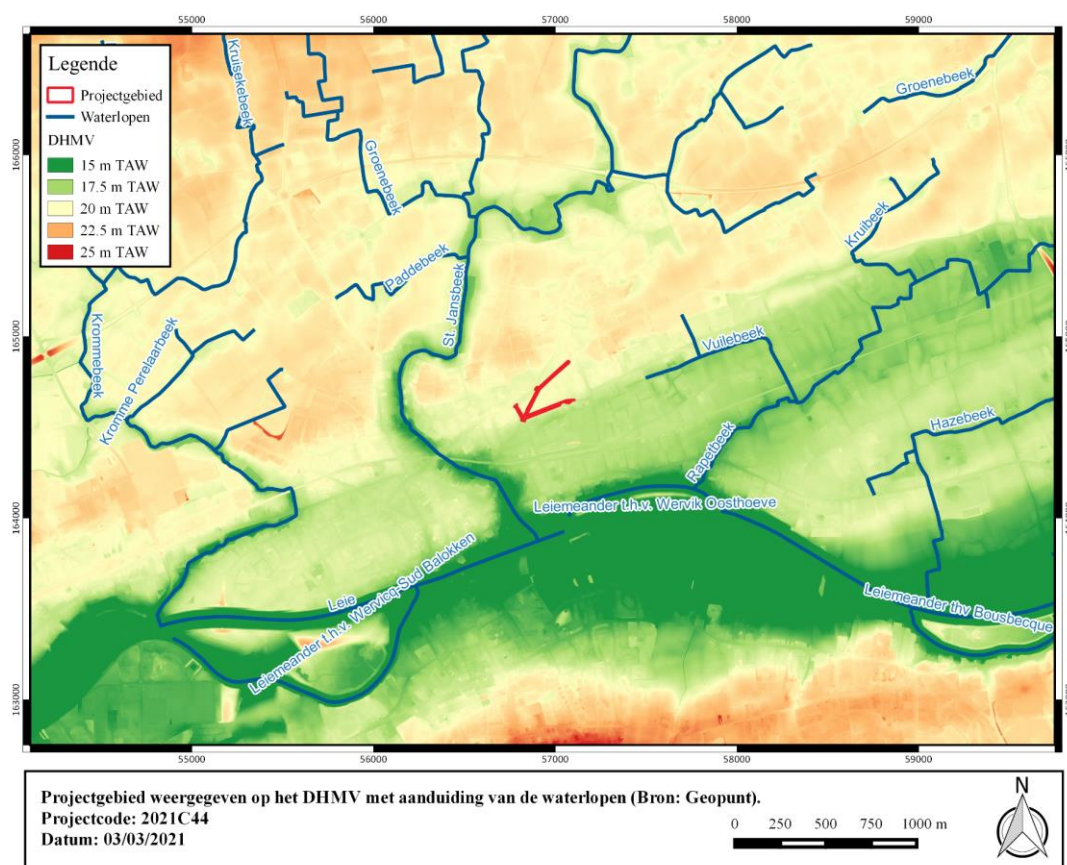

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

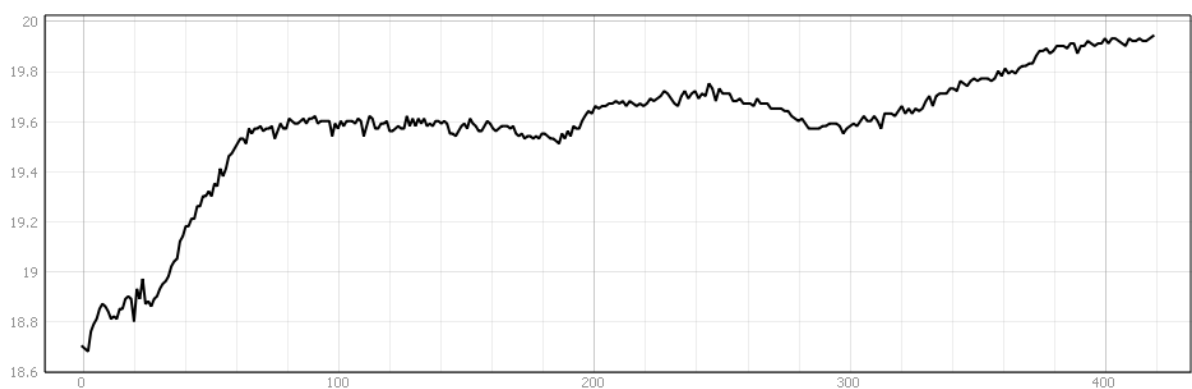

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

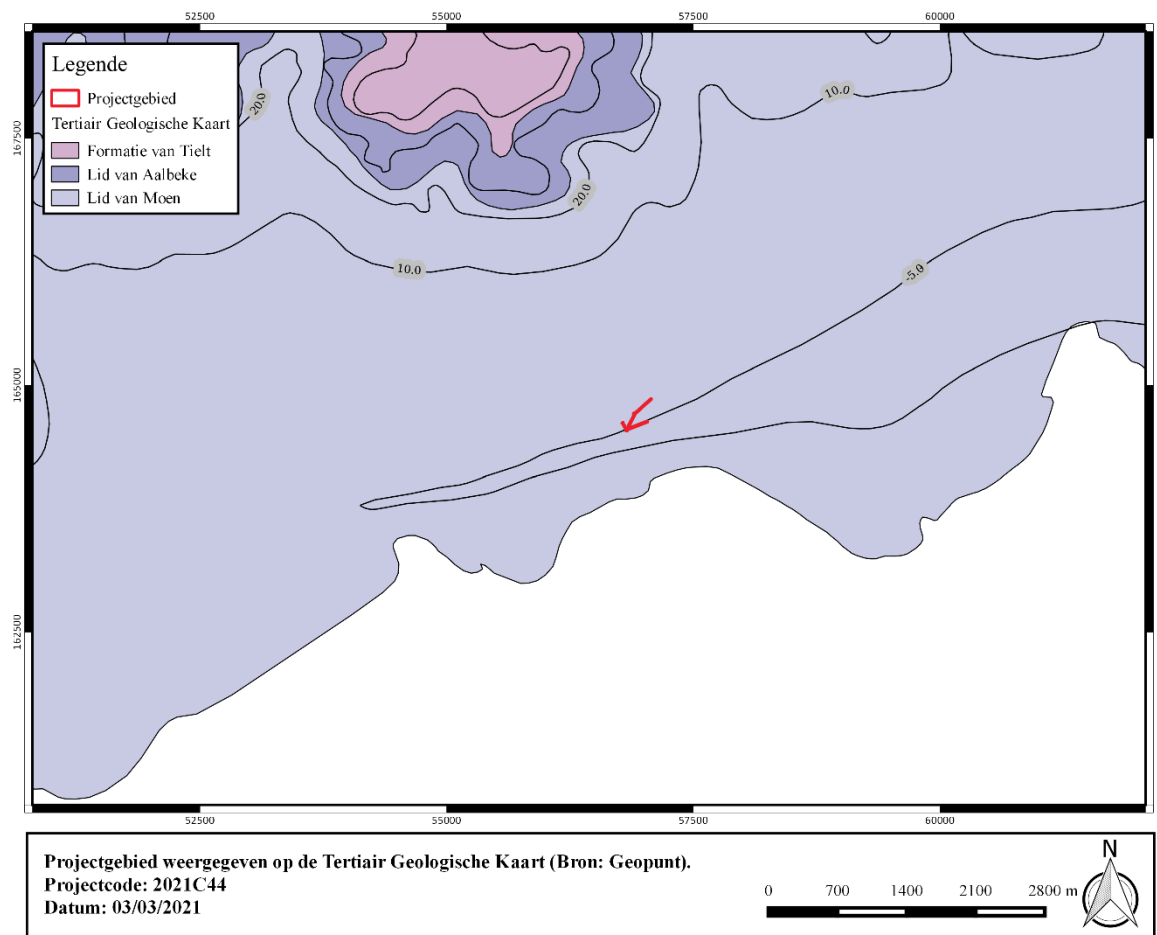

Figuur 11: Hoogteverloop, ZW-NO (Bron: Geopunt).

1.4.2.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Moen (Formatie van Kortrijk)**. Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

Het Lid van Moen is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

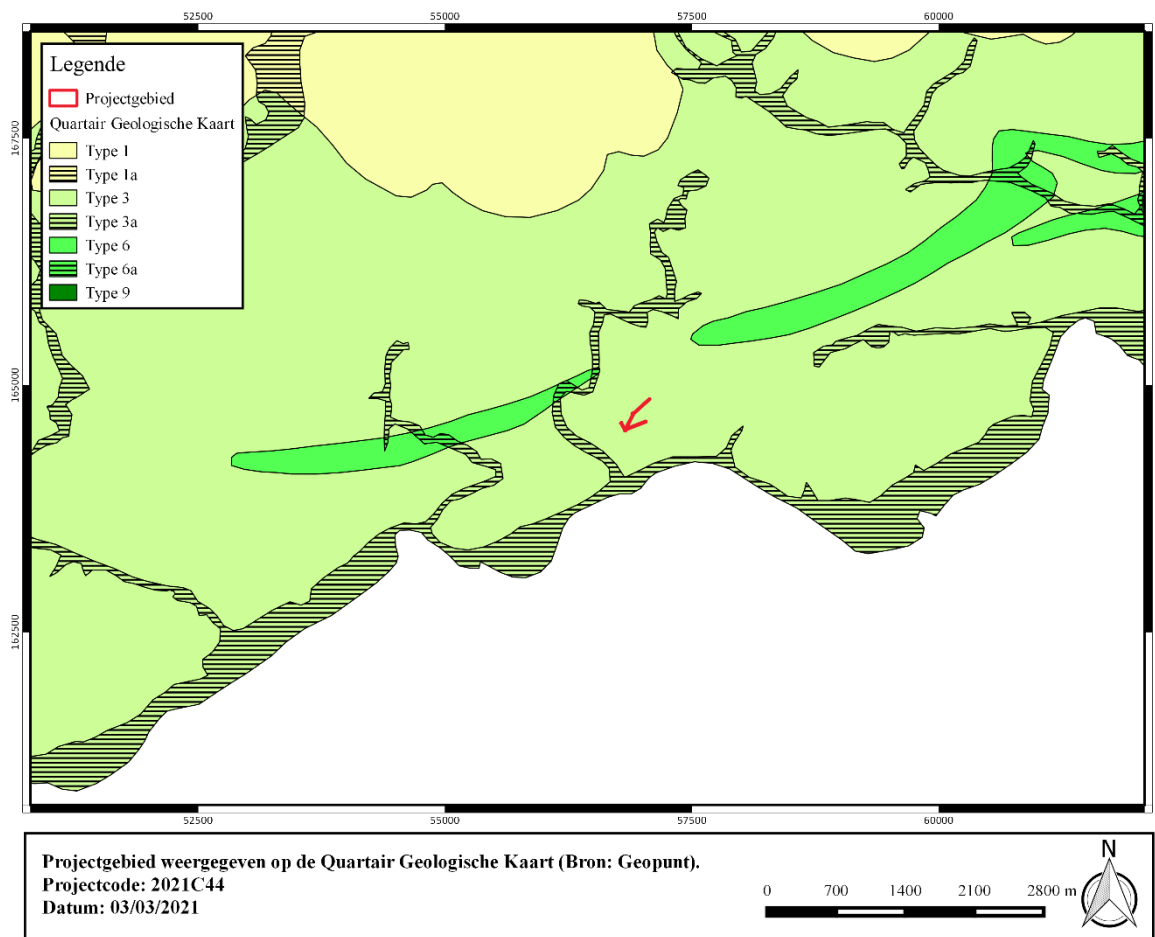

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 3**. Dit type bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zandleem tot leem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen bevatten van het Quartair.

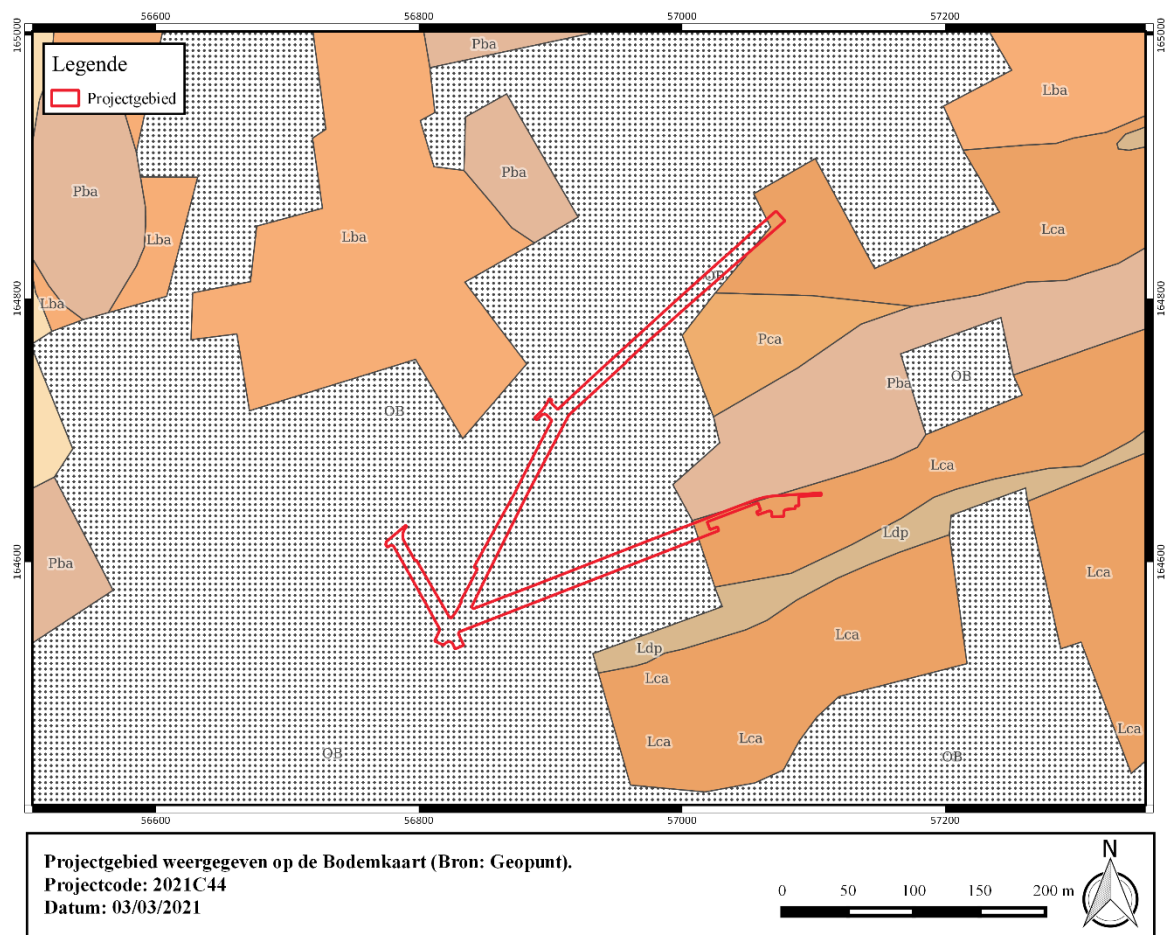
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Bodenvormingsprocessen

De bodemkaart geeft voor het overgrote deel van het plangebied geen informatie weer. Vermoedelijk bestaat de bodem binnen de projectgrenzen uit een matig droge leemgrond. Deze vruchtbare, goed gedraineerde zandleemgronden moeten vanouds een aantrekkingskracht uitgeoefend hebben op landbouwgemeenschappen, hetgeen ook blijkt uit archeologisch onderzoek in de directe omgeving (cfr. infr. 1.4.3.1).

Het bodemtype **Lca** is een matig droge zandleembodem met textuur B horizont. De Ap horizont rust op een E horizont van ca. 40 cm dik of rechtstreeks op de textuur B horizont. De textuur B is aangereikt met klei en sesquioxiden en is een bruin zwaar zandleem. Roestverschijnselen beginnen tussen 80 en 120 cm.

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.3 Historische en archeologische voorkennis

1.4.3.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn meerdere archeologische sites en indicatoren gekend. De regio rond Wervik staat gekend voor een grote rijkdom aan Romeinse vindplaatsen. Vermoedelijk kan de oorsprong van de stad ook gezocht worden in een Romeinse nederzetting. Bij onderzoek binnen de historische kern van Wervik worden regelmatig vondsten gerecupereerd die in deze richting wijzen.

In de omgeving van het plangebied zijn recent een aantal archeologische onderzoeken gebeurd.

In 2018 werd precies ten oosten van het projectgebied – op de hoek van de Ooststraat en Hellestraat – een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd.

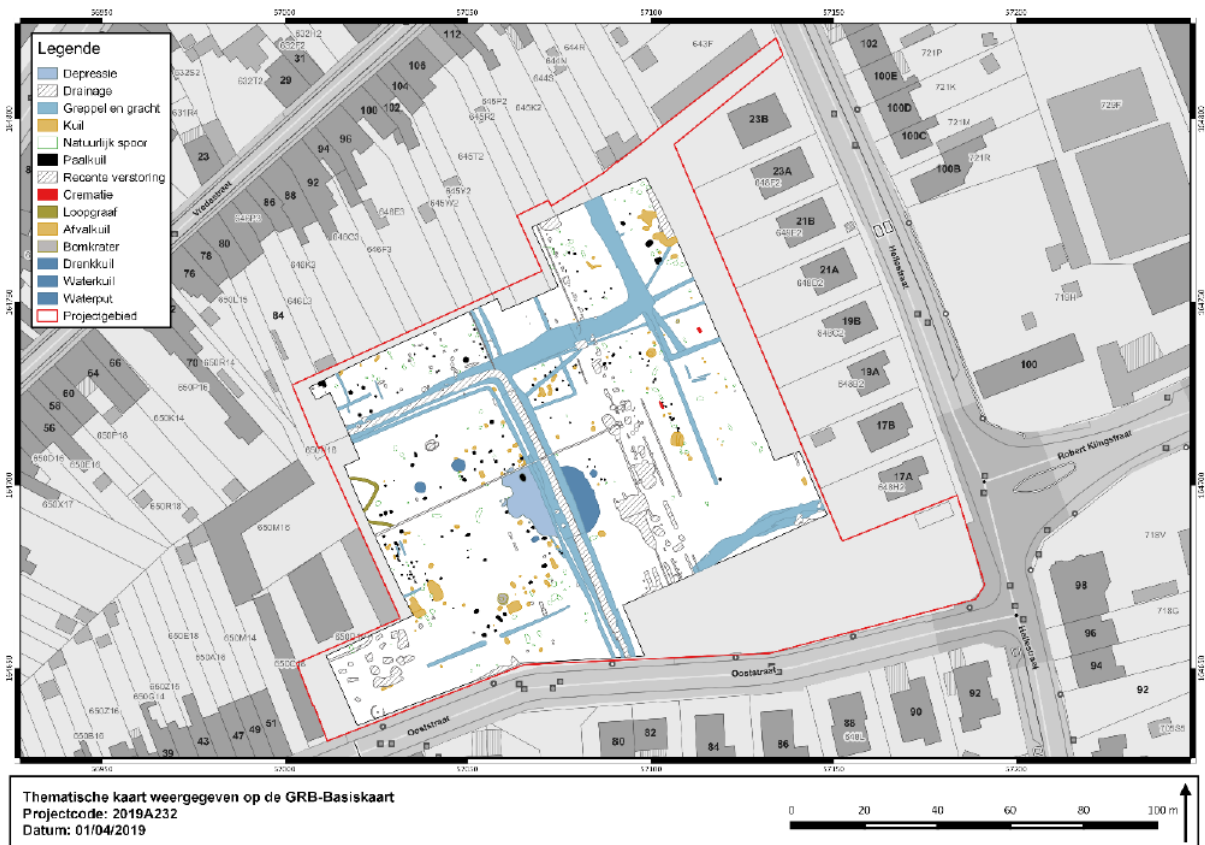
Binnen het projectgebied werden verschillende archeologische sporen geregistreerd. Zo werden verschillende grachten en greppels, kuilen, paalkuilen, een depressie, een potstal en een waterput aangetroffen. Het grootste aandeel van deze sporen kan gedateerd worden in de Romeinse periode. Er werd vermoedelijk 1 hoofdgebouw aangetroffen, het betreft mogelijk een gebouw met een verdiept stalgedeelte. Enkele van de aangetroffen paalkuilen behoren ook tot dit gebouw. Vermoedelijk kunnen de overige paalkuilen in Kijkvenster 1 nog gelinkt worden aan een ander gebouw. Verder werd in dit kijkvenster ook nog een waterput aangetroffen.

De overige Romeinse paalsporen komen vrij verspreid voor in het projectgebied. Mogelijk bevindt dit gebouw zich binnen een afbakeningsgreppel die eveneens werd aangetroffen. In de zuidwestelijke hoek van het projectgebied, in sleuf 8, werden ook nog 2 paalsporen aangetroffen die mogelijk deel uitmaken van een gebouw. Het is tevens goed mogelijk dat er in het noordoostelijke deel van het projectgebied nog een andere afbakeningsgreppel werd aangetroffen, dit zal verder onderzoek nog moeten uitwijzen. Ook hier werden nog paalsporen aangetroffen die een iets ander uitzicht hebben dan de Romeinse paalsporen. In de zuidoostelijke hoek van het projectgebied werd een concentratie van kuilen aangetroffen. Deze hebben een volledig ander uitzicht qua vorm en kleur dan de aangetroffen Romeinse sporen en leverden geen dateerbaar materiaal op. Er kon eveneens geen structuur in herkend worden. Ook werden nog 2 kuilen aangetroffen die mogelijk kunnen gedateerd worden in de Eerste Wereldoorlog.

Omwillen van het groot aantal sporen werd een vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een vlakdekkende opgraving. Tijdens de opgraving werden sporen aangetroffen uit de Romeinse periode tot en met de Nieuwste Tijd. De nadruk ligt echter op de Romeinse periode. Naar alle waarschijnlijkheid werd een deel van een Romeins erf aangesneden. Er zijn geen duidelijke afbakeningsgrenzen of –greppels gevonden waardoor de totaliteit van het erf nog niet in kaart kan gebracht worden. Er werden vermoedelijk enkele gebouwplattegronden aangetroffen. Ook de waterputten kunnen in de Romeinse periode gedateerd worden. Enkele van de grachten en greppels en kuilen lijken eerder te dateren in de middeleeuwen of post-middeleeuwen. Ook werden 2 bomkraters en een loopgraaf aangetroffen uit de periode van de Eerste Wereldoorlog. Voorts komen er op het terrein enkele recente verstoringen voor.

Het overgrote deel van het terrein wordt gekenmerkt door een ABC-opbouw. De A-horizont is een Ap-horizont bestaande uit donker bruin grijze zandleem met baksteenbrokjes en keitjes. Onder de Ap-horizont bevond zich de B-horizont. Enkel bij profiel 6 is er een E-horizont (licht grijs witte zandleem met wortelgangen) zichtbaar waarna de B-horizont zichtbaar wordt. Bij de

overige profielen gaat het om een Bt-horizont (bruine zandleem met af en toe baksteenbrokjes en wortelgangen), waarna de af en toe heterogene oranje C-horizont begint.¹

Figuur 15: Opgravingsresultaten weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Ook iets ten zuiden van het plangebied werd eind 2018 – begin 2018 een opgraving uitgevoerd aan de Hellestraat.

Er werden drie occupatiefasen aangetroffen binnen het plangebied. Een eerste fase was te dateren in de late ijzertijd tot vroeg-Romeinse periode. Deze fase omvatte zowel nederzettingssporen als funeraire structuren. De tweede fase betrof een hoeve die zeker vanaf 1450 aanwezig was binnen het landschap. Door de sloop van de hoeve in 2014 waren voornamelijk puinkuilen aanwezig en konden geen fases onderscheiden worden van de vroegere bouwfases. Er werden wel enkele intacte randstructuren aangetroffen zoals de funderingen van een mogelijke duiventoren en een ingemetste drinkpoel. De laatste fase was tijdens de Eerste Wereldoorlog te dateren en omvatte voornamelijk bomkraters, maar ook enkele loopgraafsegmenten en paalkuilen voor prikkeldraad. Deze bevonden zich voornamelijk rond de hoeve en doen vermoeden dat een poging werd ondernomen om de toegang tot de hoeve te beperken.²

In 2018 werd een archeologienota opgemaakt voor wegeniswerken aangrenzend ten zuiden bij het plangebied. De vergunningsaanvraag omvatte tevens de realisatie van een terrein voor grondverbetering. Omdat in de zone van de geplande riolerings- en wegenwerken de

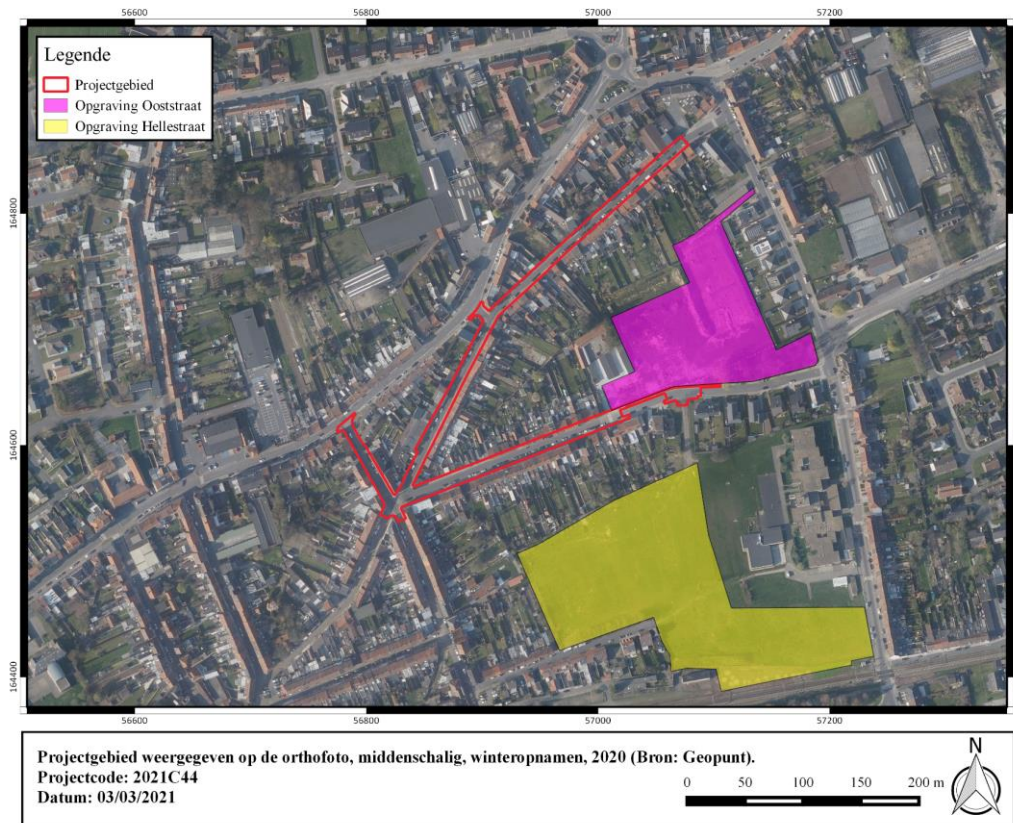
¹ Lefere, M. Slabbinck, F. Vanhecke, I. 2019.

² De Ketelaere, S. 2019.

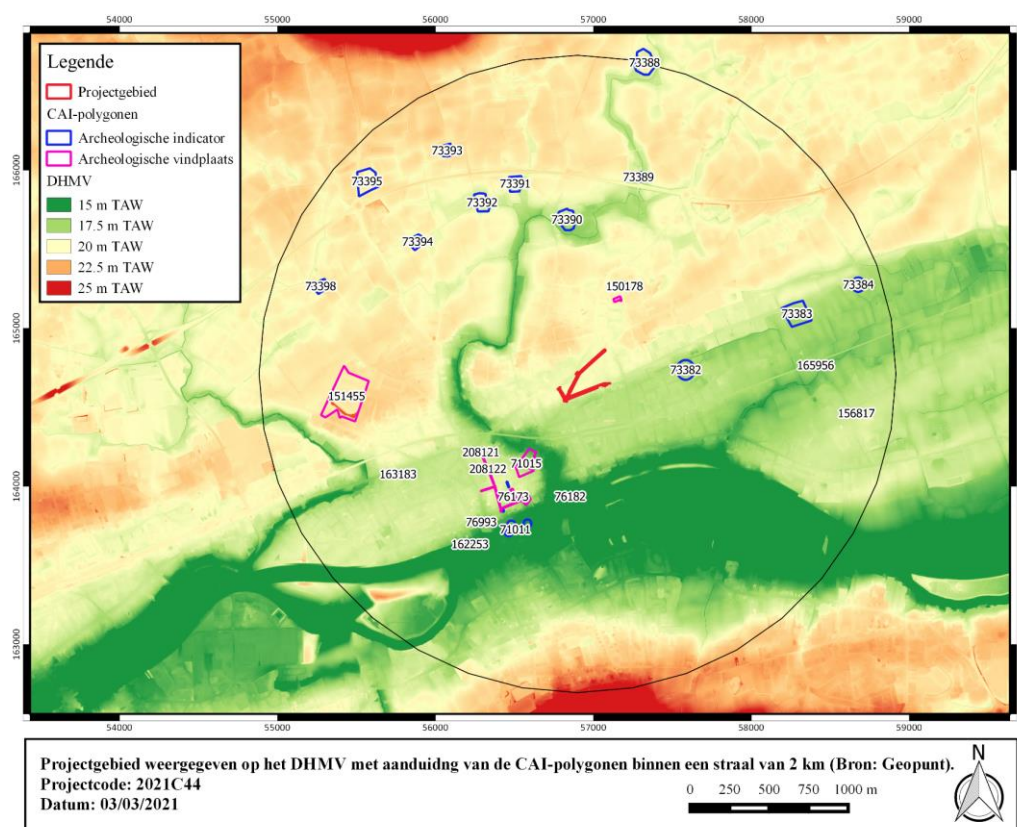
ondergrond tot de voorziene verstoringdiepte waarschijnlijk volledig of grotendeels geroerd werd bij de aanleg van de huidige riolering, wordt voor deze zone vrijgave geadviseerd.³

Daarnaast zijn bij verschillende onderzoeken lithische artefacten gerecupereerd die wijzen op menselijke aanwezigheid langs de Leie tijdens het mesolithicum en neolithicum. **Op basis van de gekende vindplaatsen en indicatoren kan gesteld worden dat de omgeving van het onderzoeksgebied quasi onafgebroken werd bezocht en bewerkt door mensen sinds de steentijden.**

Figuur 16: Opgraving Ooststraat en Hellestraat weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

³ Cléda, B. 2019.

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

70065	Mechanische prospectie (2008), Opgraving (2009); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: 2 parallelle grachten, aansluitend daarmee een jongere gracht – een looplaag met middeleeuws materiaal Late middeleeuwen: grachten – greppels Bron: Bruyninckx, T., B., M. & Acke, B. 2009: Archeologische opgraving Hoogweg Wervik (prov. West-Vlaanderen), onuitgegeven rapport, Vlaamse Maatschappij voor Sociaal wonen. - Gheysen, K., 2008. Proefsleuvenonderzoek Wervik - Hoogweg. Opgravingsrapport.
71013	Opgraving (1989); NK: 250 m Steentijd: lithisch materiaal. Romeinse tijd: Een beeld van Mars/Priapus zou volgens Sanderus gestaan hebben op een openbare plaats - Romeinse roze mortel. Midden-Romeinse tijd: 3-tal diepe kelderkuilen met rechthoekig grondplan, steile wanden en vlak bovenverloop, georiënteerd volgens de Romeinse centuriatio. De vulling van de kuilen varieert sterk. In 1 kuil zat voornamelijk bouwpuin zoals dakpanfragmenten, Doornikse steen en schalie. Het weinige schervenmateriaal stamt uit de 2de helft van de 2de eeuw. Eén van de kelderkuilen was toegankelijk via een

	trap (de houtbouw erboven werd door brand vernield), op de bodem: balans van gegoten brons, verzilverde zeef en smeedtang Vroege middeleeuwen: een weinig Merovingische en Karolingsche ceramiek werden aangetroffen in verstoorde contexten Volle middeleeuwen: Resten van de kerk gevonden (na afbraak kerk werd niveau ruim een halve meter verlaagd); kruiskerk met 1 beuk (de naam van de kerk leeft verder in het Sint-Maartensplein) - Alle graven waren oost-west georiënteerd. Slechts 1 graf werd door de kerkfundering gesneden. Misschien had de kerk een houten voorganger? Bron: De Cock S., 1992. Spiere (gem. Spiere-Helkijn. Noodopgraving bij de normalisatie van de Grote Spierebeek, in: Termote, J. (red.), De Opgravingsactiviteiten van de vereniging voor oudheidkundig bodemonderzoek in West-Vlaanderen over de werkjaren 1990, 1991, en 1992, in Westvlaamse Archaeologica 8/3, 74.
71015	Opgraving (1950); NK: 15 m Metaaltijden: aardewerk. Midden-Romeinse tijd: - Waterput gevuld met Romeinse potscherven, een lederen riem en een uit 2 stukken bestaande linkervoetzool. De bovenkant van de waterput bestond uit een ronde stenen koker, met daaronder een vierkante houten constructie. - Talrijke afvalkuilen en paalgaten: geen volledige plattegrond samen te stellen. Wel terra sigillata (versierd en onversierde), Belgische waar (Terra rubra en Terra nigra), gevestigd aardewerk, gewoon aardewerk, munt van Domitianus (Rome 82), Munt van Hadrianus (Rome 118-122), wandfragment van een haardscherm in klei. - Weg, noord-zuid georiënteerd. - Waterleiding van Romeinse makelij. - Pottenbakkersoven en afvalkuil met aardewerk. Bron: Goeminne H., 1970. Opgravingen in de Romeinse vicus te Wervik, in Archaeologia Belgica, 117.
76173	Mechanische prospectie (2005), Opgraving (2005, 2008) Neolithicum: gepolijste bijl – silexartefacten Ijzertijd: schaarse aardewerkvondsten Vroeg-Romeinse tijd: 5-tal Romeinse brandrestengraven, te interpreteren als 'veldgraven'. - ingegraven hut van 3,5x3m die diende voor artisanale activiteiten - concentratie paalsporen, waarschijnlijk tweeschepig hoofdgebouw (15x4,5m) – enkele spiekers – 2 waterputten – grachtensysteem – kuil die geïnterpreteerd wordt als silo Midden-Romeinse tijd: kruikje in typische zeepwaar uit Noord-Frankrijk (Bavay-regio) - gevonden in een gracht Volle middeleeuwen: eenschepig hoofdgebouw in hout en vakwerk – een waterkuil - resten van het erf, erfgrachten, percellering van het omliggende land

	Middeleeuwen: een roodbeschilderd scherfje Bron: o.a. Hoorne J. 2007: Interimrapport Archeologisch onderzoek 2005 Wielsbeke - Vaartstraat. - Hoorne J. & De Clercq W., 2007. Vroeg-romeinse nederzetting te Wielsbeke - Vaartstraat (West-Vlaanderen) In: Corbiau, M.-H., Bosman, A.V.A.J., De Clercq, W. & Hoevenberg, J. (eds.), Journée d'archéologie romaine - Romeinendag 2007, 89-94.
76182	Controle van werken (1992); NK: 250 m Neolithicum: gepolijste bijl, die secundair als klopsteen was gebruikt. Midden-Romeinse tijd: een bewoningslaag waarin enkele kuilen en paalgaten gegraven waren. Enkele kuilen zijn mogelijk veenwinningskuilen. Late middeleeuwen: motte, mottegracht was 18m breed met taludversteving/brugpijlers (stond in verbinding met de Leie). De zeldzame scherven zijn van gedraaid grijsgebakken aardewerk, ook vroeg-Siegburg-steengoed. (15de-16de eeuw in verval, rond medio 17de eeuw werd op dit gebied met kalkovens gewerkt). Bron: De Cock S., 1992. Spiere (gem. Spiere-Helkijn. Noodopgraving bij de normalisatie van de Grote Spierebeek, in: Termote, J. (red.), De Opgravingsactiviteiten van de vereniging voor oudheidkundig bodemonderzoek in West-Vlaanderen over de werkjaren 1990, 1991, en 1992, in Westvlaamse Archaeologica 8/3, 74.
76993	Opgraving (2008); NK: 15 m Late middeleeuwen: - Bruingroene laag met verschillende sporen en veel aardewerk uit 14de - 15de eeuw als opvulling van een plaatselijk dieper gelegen zone. - Klokengietersatelier: 11 uitzonderlijk goed bewaarde klokkenvormen in 4 verschillende gietputten, perfecte cirkelvorm van de sporen, de concentrische banden, duidelijke brandsporen en talloze metaalfragmenten (6 klokkenvormen zijn toe te schrijven aan de beiaard die gegoten werd door Ignatius Henriot). - 6 menselijke begravingen die behoorden tot het Sint-Medarduskerkhof: slechts fragmentair bewaard (noordoosthoek van het terrein). - 17-tal laatmiddeleeuwse afvalkuilen verspreid over het terrein. - Funderingsresten van het "Heilige Geesthuis": een opvangtehuis voor armen. Had minstens 5 kamers, resten van vloertjes en opmerkelijke brandplekken. - 6 skeletten begraven in grafkuilen, mogelijk behorend tot de begraafplaats rond het Heilig Geesthuis (westelijk deel terrein). - Bakstenen wegje, enkele losstaande muurtjes. 18de eeuw: "Hospice des Vieillards": funderingen en muren van het nieuw opvangtehuis. Bron: Bradt T., Bot B. & Acke B., 2008. Archeologisch onderzoek site Pardoën Wervik (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport - November 2008.
76994	Mechanische prospectie (2008); NK: 15 m Late middeleeuwen: kerkhof dat bij de Sint-Medarduskerk lag.

	Bron: Trommelmans R., De Langhe K. & Acke B., 2008. Proefsleuvenonderzoek site Pardoën Wervik (prov. West-Vlaanderen), Basisrapport-maart 2008.
150178	Mechanische prospectie (2008), Opgraving (2009); NK: 15 meter Romeinse tijd: Gracht die mogelijk dateert uit Romeinse periode (obv aardewerk: 2-3de eeuw) Volle middeleeuwen: complex grachtensysteem, 3 kuilen Late middeleeuwen: grachten/greppels Bron: Bruyninckx, T., B., M. & Acke, B. 2009: Archeologische opgraving Hoogweg Wervik (prov. West-Vlaanderen), onuitgegeven rapport, Vlaamse Maatschappij voor Sociaal wonen.
151455	Mechanische prospectie (2008), Opgraving (2009); NK: 15 meter Steentijd: lithische artefacten – ovale kuil met kruimels handgevormd aardewerk en een afslag in silex, tweede mogelijke kuil met fragment verbrande silex - Ijzertijd: spoor met handgevormd aardewerk Vroege ijzertijd: ijzertijdwaterput met ladder, 122 scherven Late ijzertijd: gebouw plattegrond van max. 9 m op 11 m, zes zwaar gefundeerde palen en een centrale nokstaander. Binnen het gebouw een haardplaats – afwateringsgreppel aan de noordwestelijke zijde – kuilen met aardewerk – paalsporen – houtskoolrijke kuilen – gevlekte verkleuringen (mogelijk door trampling) – 3 bijgebouwen Vroeg-Romeinse tijd: weg (op het tracé tussen Boulogne en Bavay, aangelegd door keizer Augustus en Agrippa) – 8, mogelijk 11 brandrestengraven die waarschijnlijk behoren tot een uitgestrekt grafveld - vondsten in de graven: aardewerk, fragment van een ijzeren ring, fragment brons -vermoedelijk afkomstig van een verstoord graf: een verguld Romeins rond medaillon, een glazen kraal en een bewerkte zandsteen – dubbele grachtensysteem Romeinse tijd: greppel die een rechthoek lijkt te omsluiten: behoort mogelijk tot een grafmonument of funerair enclos, of een gebouw dat in relatie stond met de splitsing van de weg - Kuilen die te maken hebben met de aanleg van de weg of leemextractie voor houtbouw. Romeinse tijd: Een 'grote gracht' met een L-vormig verloop: breedte ligt tussen 4,20 en minstens 6,15 m en de diepte varieert tussen 2,40 en 2,80 m - 167 aardewerkscherven – metaalslakken - 7 ijzeren voorwerpen – dakpanfragmenten. Mogelijk betreft dit een drainagesysteem of een vroeg-Romeinse marskamp. Late middeleeuwen: twee afzonderlijke parallelle grachten - aardewerk en materiaal: majolica, rood aardewerk, witbakkend aardewerk met tinglazuur, dakpanfragmenten, een knikker. 248 paalsporen, mogelijk toe te wijzen aan plantagesporen.

	WO I: betonnen blok van een tramspoor - Bomkraters met onderdelen van soldatenuniformen Bron: Verbrugge A. & De Langhe K., 2008. Wervik 'De Pionier'. Rapport van het archeologisch vooronderzoek 9-24 juni 2008, onuitgegeven rapport
208120	Opgraving (2011); NK: 15 m Midden-Romeinse tijd: mogelijk leemwinningskuil, vermoedelijk secundair gebruikt als ovenstructuur. Late middeleeuwen: kiezelpakketten, afkomstig van straatniveaus die de Romeinse kuilen afdekken. Bron: Boncquet T., De Gryse J., 2014. Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik), Ruben Willaert rapport 66, Sijsele.
208121	Opgraving (2011); NK: 15 m Midden-Romeinse tijd: kiezelpakketten te relateren aan vroegere straatniveaus, gedeeltelijk in de Romeinse periode te situeren; kuilen en paalkuilen. Bron: Boncquet T., De Gryse J., 2014. Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik), Ruben Willaert rapport 66, Sijsele.
208122	Opgraving (2011); NK: 15 m Midden-Romeinse tijd: kuilen en ovenstructuur. 1 kuil is mogelijk te relateren aan activiteiten van pottenbakkers. Middeleeuwen: kuilen. Late middeleeuwen: kiezelpakketten te relateren aan vroegere bestrating. Bron: Boncquet T., De Gryse J., 2014. Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik), Ruben Willaert rapport 66, Sijsele.
208123	Opgraving (2011); NK: 15 m Romeinse tijd: kuilen mogelijk te maken met artisanale activiteiten. Middeleeuwen: leren schoenzolen, lakenloodje, kiezelpakketten te relateren aan verschillende straatniveaus. Bron: Boncquet T., De Gryse J., 2014. Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik), Ruben Willaert rapport 66, Sijsele.
208124	Opgraving (2011); NK: 15 m Vroeg-Romeinse tijd: paalkuilen. Midden-Romeinse tijd: kuilen mogelijk te relateren aan artisanale activiteiten.

	Laat-Romeinse tijd: kiezelpakketten die de Romeinse sporen afdekken. Lijken hergebruikt te zijn als straatniveau in de middeleeuwen. Bron: Boncquet T., De Gryse J., 2014. Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik), Ruben Willaert rapport 66, Sijsele.
--	---

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

73382	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73383	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73384	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73388	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73389	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73390	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73391	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73392	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73393	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73394	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

73395	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
73398	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

Metaaldetectie

71011	Metaaldetectie (2010/2011/2012/2014); NK: 150 m Romeinse tijd: munten, aardewerk, sleutel. Middeleeuwen: ronde gesp, sleutel, gesp van een schoen. Vroege middeleeuwen: kortsax, long-sax. Late middeleeuwen: aardewerk, dolk met gouden merkteken, dolk met verzilverd meesterteken, ruiterspoor, buideldrager, ridderspoor, zwaard, hoefijzers, sleutels, mondharpjes, gespjes, ridderspoor, linkshandige dolk. 16de eeuw: munten, wapenelementen, mesjes met heftversiering, gesp, sleutels. 17de eeuw: gesp, pareerstang, gedecoreerd mesheft, riemhaak. 18de eeuw: schoengespjes. 19de eeuw: Gomblain uit 1857, gesmede bootshaak. 20ste eeuw: Enfield uit WO II, bajonet WO I, handpistool WO I. Onbepaald: schaaftjes, gespjes, sleutels, kanonskogel, lepel/kluutschopje
152911	Metaaldetectie (2011); NK: 150 meter Nieuwe tijd: speerpunt, 26 cm lang en 2,5 cm dik Nieuwe tijd: sleutel (16de eeuw) - mondharp (mogelijk uit 18de eeuw)
159402	Metaaldetectie (2012); NK: 15 m Merovingische periode: zwaard
162253	Metaaldetectie (2012); NK: 15 m Karolingische periode: goed bewaarde punt van een vleugellans
165956	Metaaldetectie (2013); NK: 15 m 18e eeuw: munt

220554	Metaaldetectie; NK: 15 m Late middeleeuwen: sleutel, afkomstig uit stortgrond met zwarte kogelpotscherven.
--------	---

Toevalsvondst

75940	Toevalsvondst (1958); NK: 150 m Romeinse tijd: aardewerk. Bron: Goeminne H., 1970. Opgravingen in de Romeinse vicus te Wervik, in Archaeologia Belgica, 117.
75941	Toevalsvondst (1958); NK: 150 m Romeinse tijd: aardewerk. Bron: Goeminne H., 1970. Opgravingen in de Romeinse vicus te Wervik, in Archaeologia Belgica, 117.
75942	Toevalsvondst (1958); NK: 150 m Romeinse tijd: aardewerk. Bron: Goeminne H., 1970. Opgravingen in de Romeinse vicus te Wervik, in Archaeologia Belgica, 117.
156817	Toevalsvondst (2011); NK: 15 meter Neolithicum: bijl
163183	Toevalsvondst; NK: 15 meter Romeinse tijd: munt

1.4.3.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

De gekende archeologische waarden wijzen op het feit dat Wervik reeds sinds de steentijd door de mens gefrequenteerd werd.

Er is echter vermoedelijk pas sprake van een nederzetting tijdens de Romeinse periode, een zogenaamde *vicus*. Hoe deze nederzetting tot stand kwam, wat precies de indeling ervan was zijn maar enkele vragen die tot op heden nog op een antwoord wachten. De thesis van Arne Verbrugghe⁴ geldt nog steeds als basiswerk waarin de onderzoeksvragen omtrent het ontstaan en evolutie van de *vicus* aan bod komen. Hoe dan ook ontstaat de Romeinse nederzetting vermoedelijk in de vroeg-Romeinse periode aan een belangrijke handelsweg, namelijk de weg Boulogne-Bavay. Het is niet uitgesloten dat deze nederzetting in oorsprong een eerder militair karakter had. In het huidige stratenpatroon durven sommigen terecht aanduidingen voor een militair kamp te herkennen.⁵

Wervik wordt vermeld als *Viroviacum* op de Peutingerkaart (*Tabula Peutingeriana*) uit de 13de eeuw en het *Itinerarium Antonini*⁶ uit de 3de eeuw. Toch werd *Viroviacum* pas kort na WOII geassocieerd met Wervik. De *vicus* kende een bloeiperiode in de 1ste en 2de eeuw n. Chr. dankzij een bloeiende handel langs de weg Bavay-Boulogne. Ondanks het beperkte onderzoek dat tot op heden verricht werd, wordt algemeen aangenomen dat de *vicus* begrensd wordt door de Leie en door de St.-Jansbeek en de Hoge Plankebeek, twee zijbeken van de Leie. De kern van de *vicus* spreidt zich uit over het huidige stadscentrum, nl. de Nieuwstraat, de Ooievaarstraat, de Groenstraat, de Donkerstraat, de Duivenstraat en de Steenakker.⁷ A. Verbrugge berekende, op basis van enkele hypothetische gegevens, dat de oppervlakte van de Romeinse nederzetting minimum 16 ha bedroeg. Deze oppervlakte zou overeenstemmen met de oppervlakte van de grootste rurale centra, zoals Jülich (10ha), Elst (15ha), Liberchies (20ha) en Dalheim (25ha).⁸ Het plangebied situeert zich precies ten noorden van deze *vicus*.

⁴ Verbrugghe, A. 2004: *Viroviacum. Verwerking, studie en interpretatie van het materiaal uit een aantal Romeinse kelderkuilen uit de opgravingen op het St-Maartensplein in Wervik (1989-1991) (West-Vlaanderen)*, onuitgegeven verhandeling Universiteit Gent .

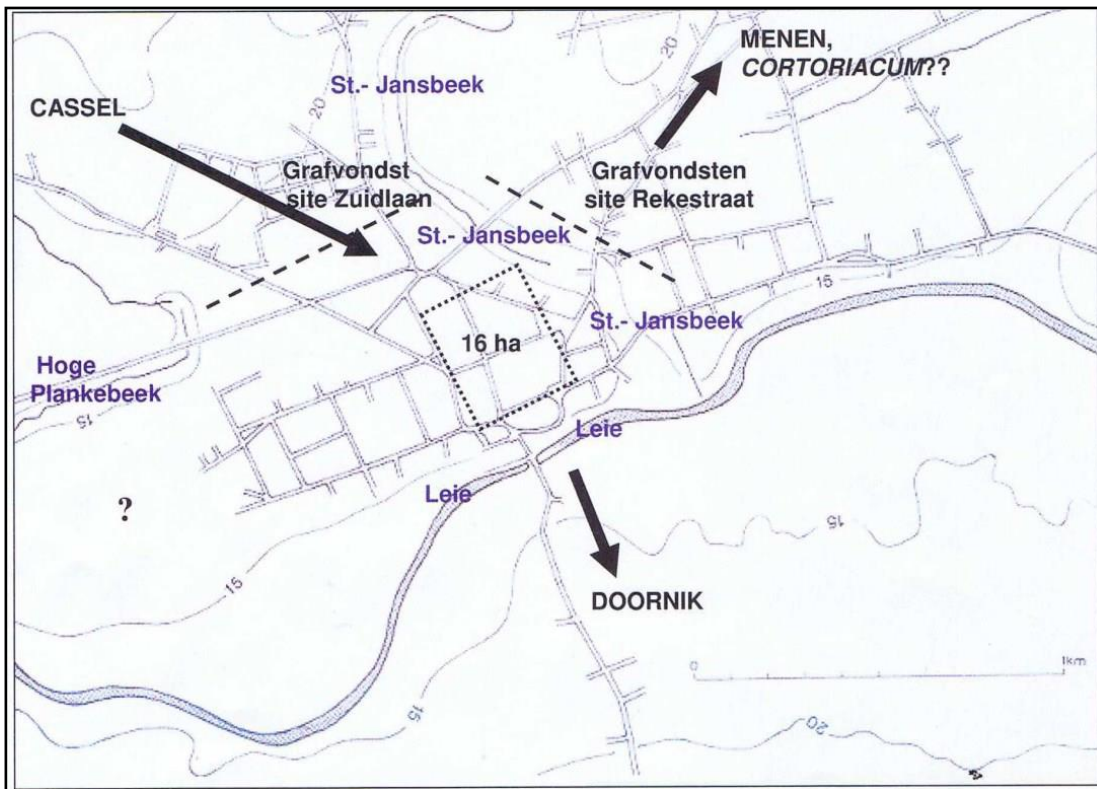
⁵ Bonquet, T. & De Gryse, J., 2014, p.13.

⁶ De Peutingerkaart is een wegenkaart uit de 13de eeuw, die een antieke kaart uit het begin van de 3de eeuw kopieert. Mogelijk gaat deze kaart terug op een kaart uit de 1ste eeuw. Behalve Wervik wordt op de wegenkaart enkel nog Tongeren aangeduid, wat wijst op het grote belang van Wervik. Het reisboek van Antoninus is een oplistings- en afstandenlijst van wegen, steden en haltestations, daterend uit de 3de eeuw.

⁷ Bonquet, T. & De Gryse, J., 2014, p.13.

⁸ Bonquet, T. & De Gryse, J., 2014, p.14.

Figuur 18: Begrenzing vicus. (Verbrugghe, A., 2004, p. 26). Het plangebied situeert zich buiten de vicus.

Middeleeuwen - heden

De Sint-Maartenskerk, die mogelijk teruggaat tot de 10de eeuw, ontstond waarschijnlijk als kapel van de heerlijkheid Oosthove. De burcht van deze heerlijkheid situeerde zich op de noordelijke Leieoever, ter hoogte van de huidige Speiestraat. Vanaf de eerste helft van de 12de eeuw geraakte de burcht Oosthove echter in verval, ten voordele van de omwalde burcht van de heerlijkheid Wervik (huidige Wervicq-Sud) die zich aan de overzijde van de Leie bevond. Deze verschuiving zou te verklaren zijn door de wraak van de graaf van Vlaanderen voor de betrokkenheid van de heren van Oosthove bij de moord op Karel de Goede (1127). Een andere reden is eerder van economische aard, nl. de toenemende handelsactiviteit nabij de Leieovergang.

Dankzij de opkomst van de Wervikse draperie, eind 12de eeuw, beleefde Wervik vooral in de 14de eeuw een grote bloeiperiode. In de 16de eeuw viel de groei volledig stil, o.a. t.g.v. stadsbranden, godsdienstoorlogen en pestepidemieën. De teloorgang van de stad komt duidelijk tot uiting, wanneer de stadsafbeelding Deventer (ca. 1560) en Sanderus (1641) met mekaar geconfronteerd worden.

In 1713 wordt Wervicq-Sud definitief bij Frankrijk ingelijfd, de Leie wordt de staatsgrens. In Wervik kent de tabaksindustrie een bloei tussen 1710-1750. Tabaksteelt, -verwerking, -handel en -smokkel worden sedert dan verbonden met Wervik. Andere nijverheden die vooral in de 19de eeuw werden bedreven, hadden te maken met de verwerking van vlas, olieslagerijen en pottenbakkerijen. Tijdens de Franse bezetting in 1794-1814 wordt de stad zwaar geplunderd en beschadigd.

In WO I wordt Wervik bezet door de Duitse troepen die er hun hoofdkwartieren, veldhospitaal en opslagplaatsen oprichtten. De stad wordt in 1917 zwaar beschadigd tijdens de strijd om Ieper. Noodwoningen worden na Wapenstilstand opgericht en de stad wordt heropgebouwd volgens

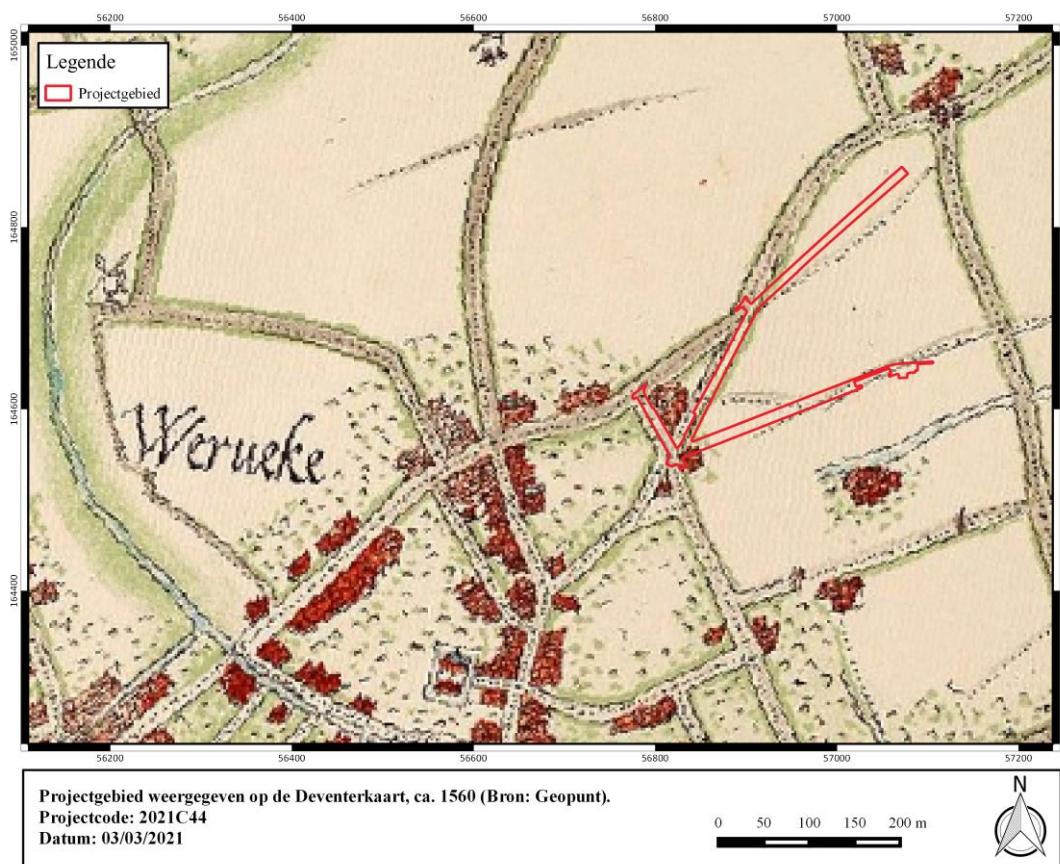
vooorlogs stratenpatroon en inplanting. In WOII is er beperkte materiële schade tijdens het bombardement van 1940 en de strijd om de grensbrug in 1944.

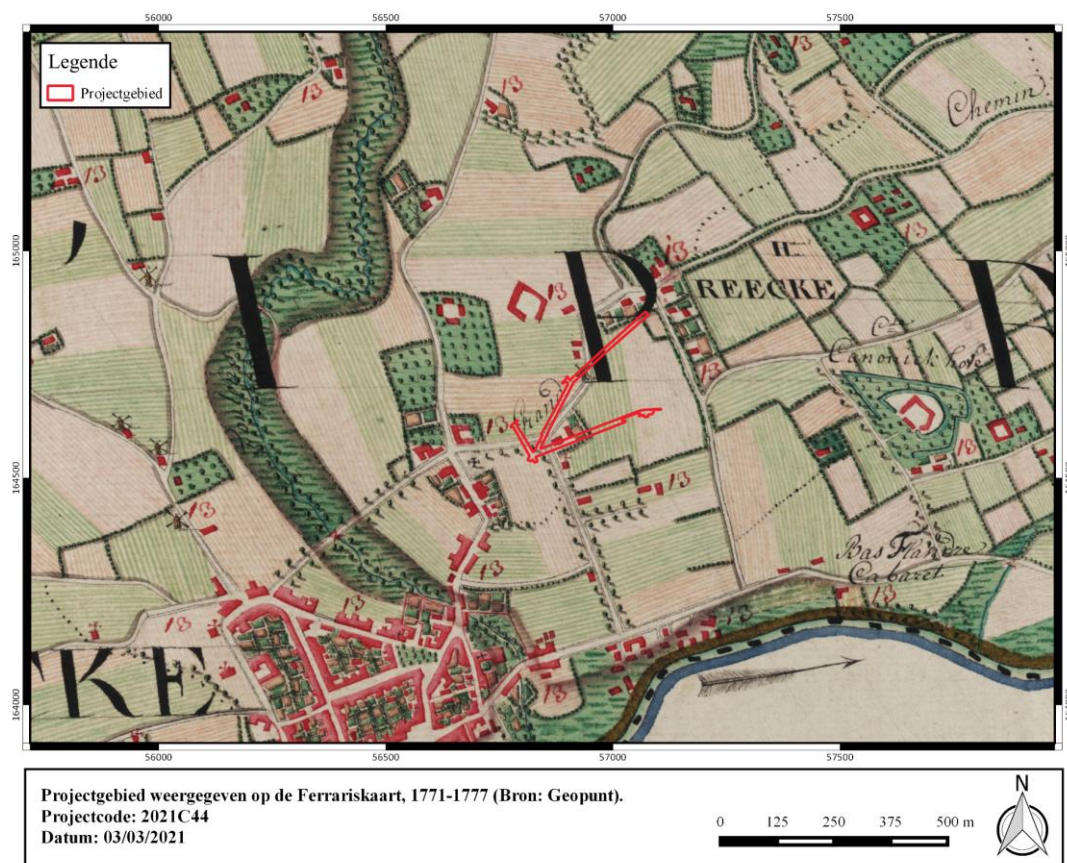
1.4.3.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

De eerste cartografische weergave van het projectgebied is op de Deventerkaart. Op de kaart zijn het zuidelijk tracé van de Vredestraat en de Ommegangstraat reeds duidelijk weergegeven. Ook het noordelijk deel van de Vredestraat en de Ooststraat zijn reeds aanwezig, zij het als smalle wegenis (voetweg). Op het kruispunt van de Vredestraat, Ooststraat en Ommegangstraat is duidelijk bebouwing aanwezig.

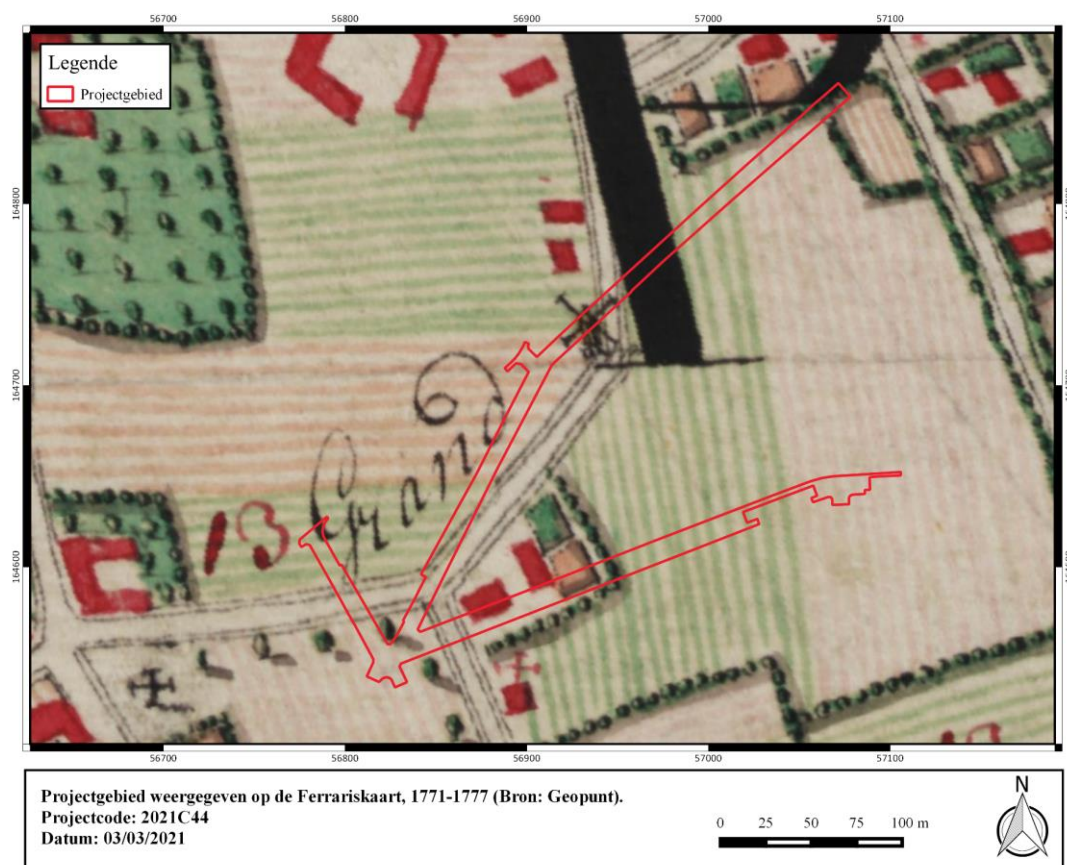
De Ferrariskaart lijkt minder nauwkeurig voor het plangebied. Het noordelijk deel van de Vredestraat alsook de Ooststraat zijn niet op de kaart weergegeven. Aan de linkerzijde van de Vredestraat wordt een molen aangeduid. De 19-eeuwse kaarten geven wel een gelijk beeld weer als de Deventerkaart, waarbij de Vredestraat en Ooststraat als voetweg zijn ingetekend. In het noordelijk deel van het plangebied snijdt de projectcontour een gebouw aan dat gelegen is langsheen de Vredestraat. Op de Vandermaelenkaart wordt iets verder ten zuiden langsheen de Vredestraat melding gemaakt van een molen. De Atlas der Buurtwegen en de Poppkaart geven enkel aan de overzijde van de weg een molen weer.

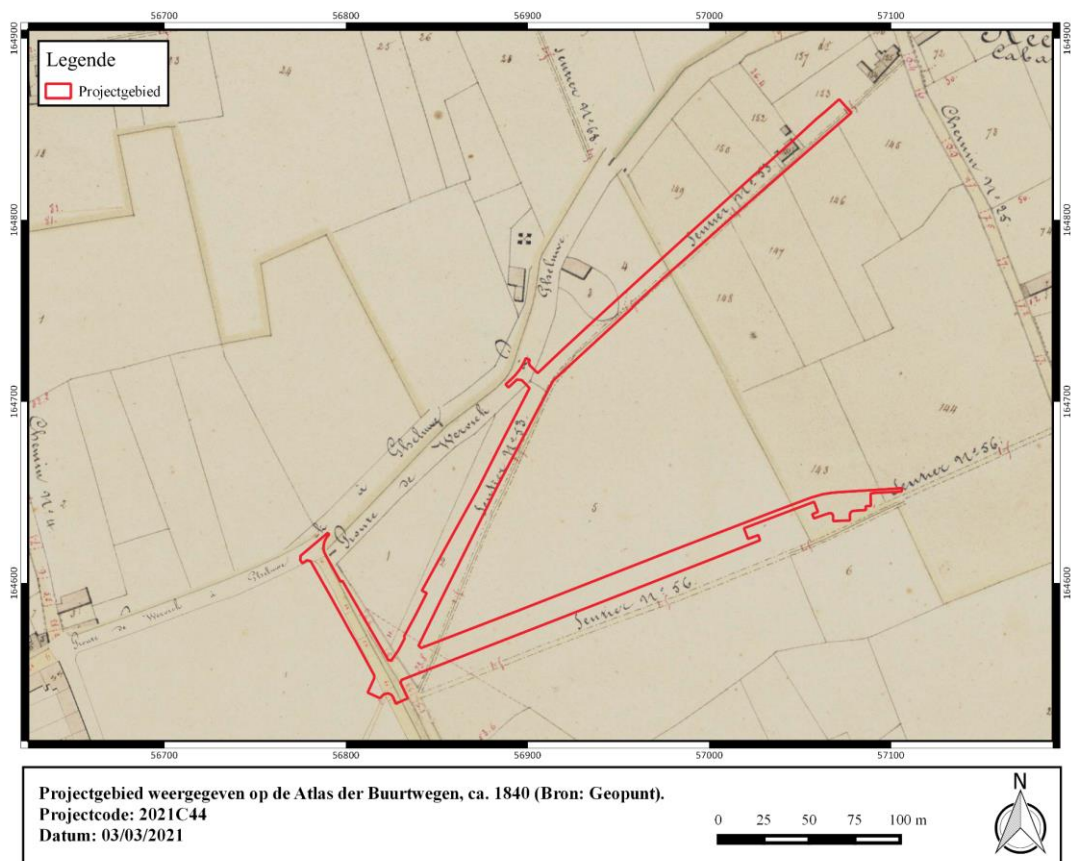
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: NGI Cartesius).

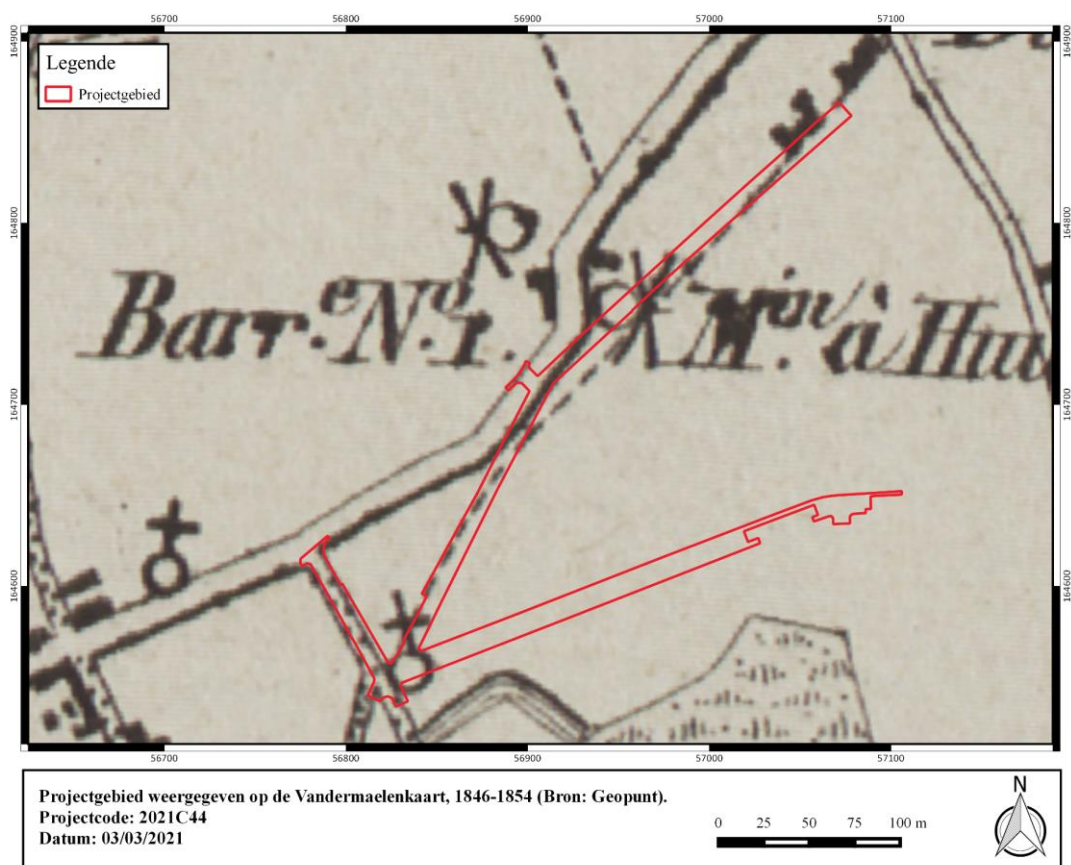
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

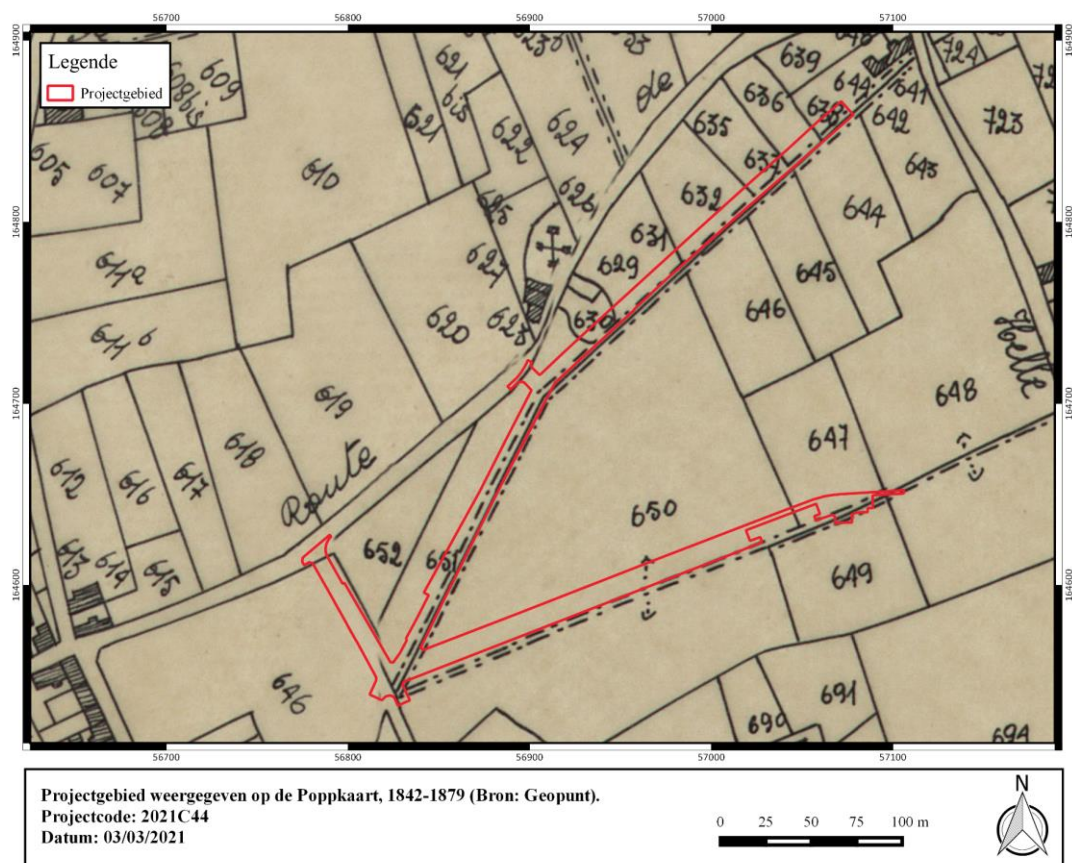
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

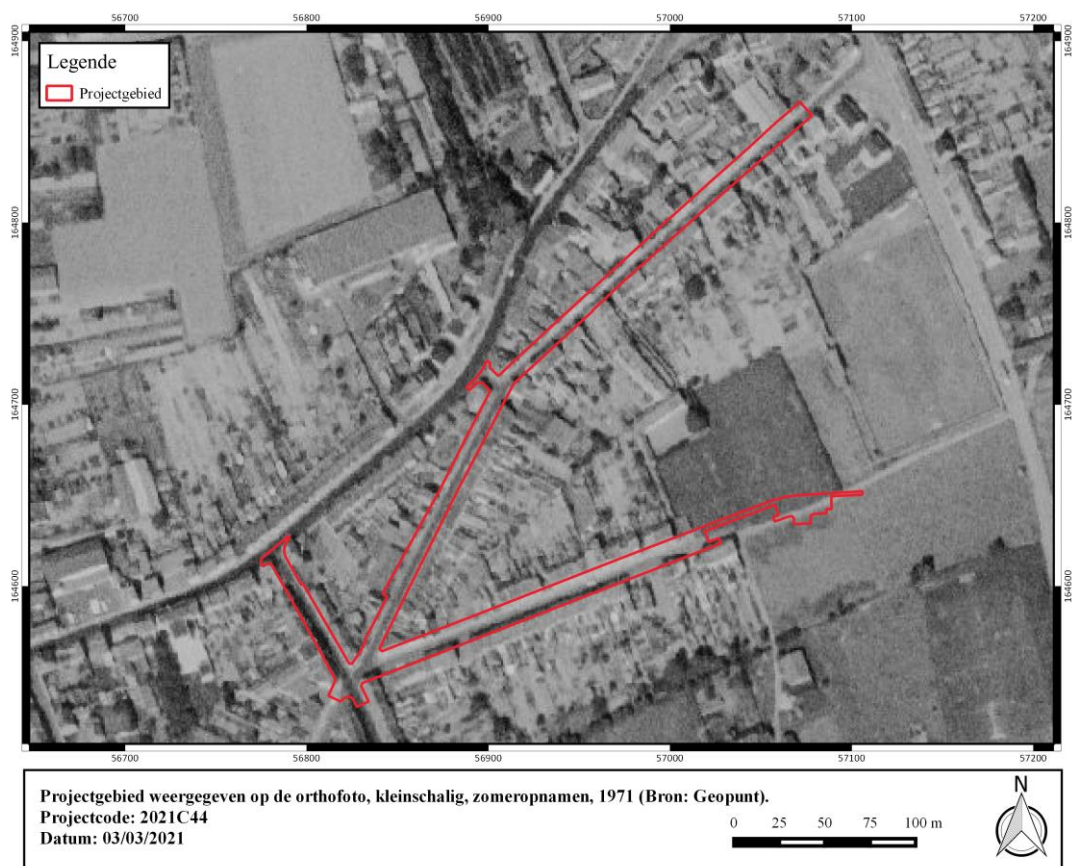
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

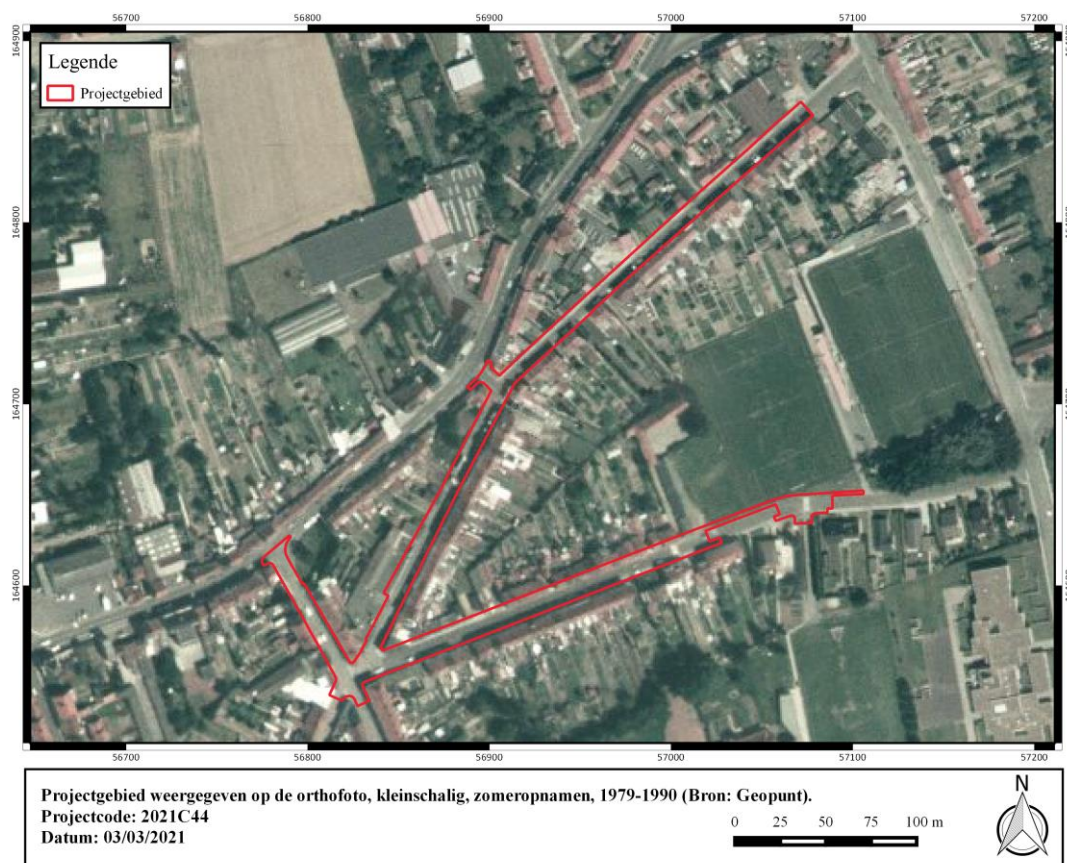
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.4.3.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. Op de oudste luchtopname is reeds grotendeels de huidige toestand waar te nemen. Enkel het meest zuidoostelijk segment van het projectgebied – aan het kruispunt van de Ooststraat en perceel 649 m bestaat nog uit een smal pad. Op de orthofoto van 1979-1990 is de Ooststraat doorgetrokken tot aan de Hellestraat. Op de volgende orthofoto's is het projectgebied integraal verhard en in gebruik als wegenis.

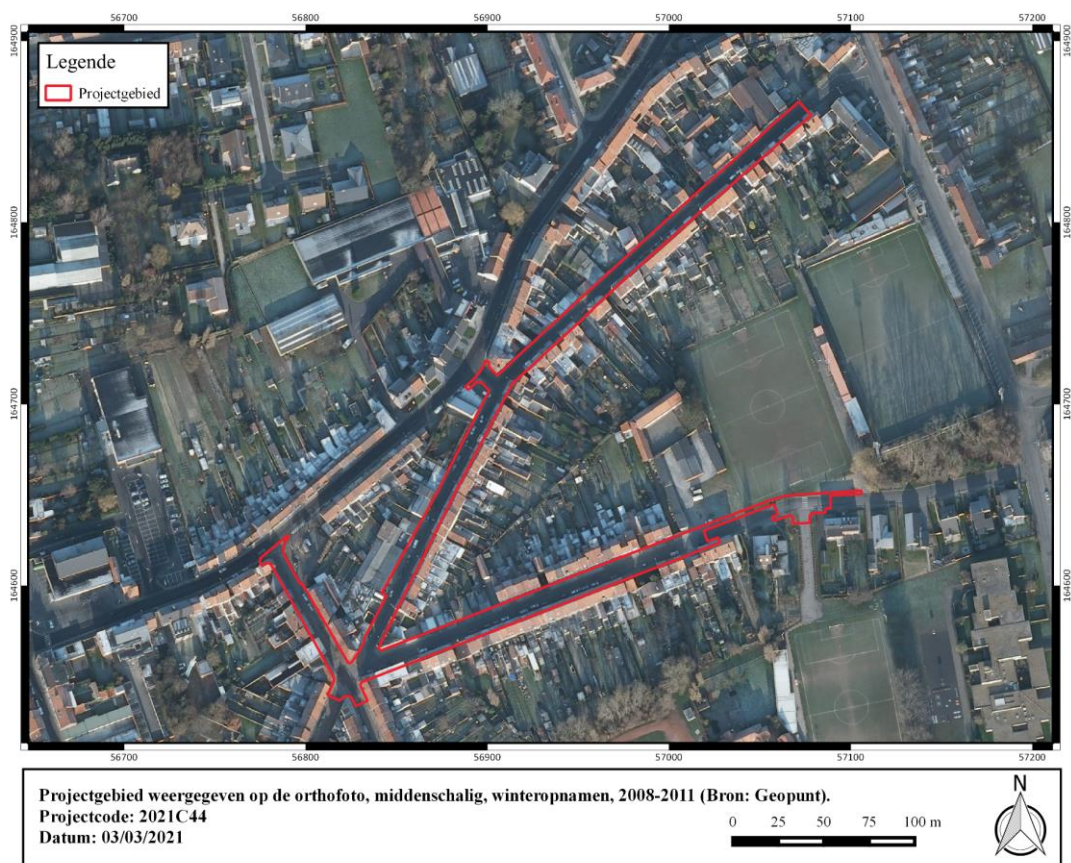
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

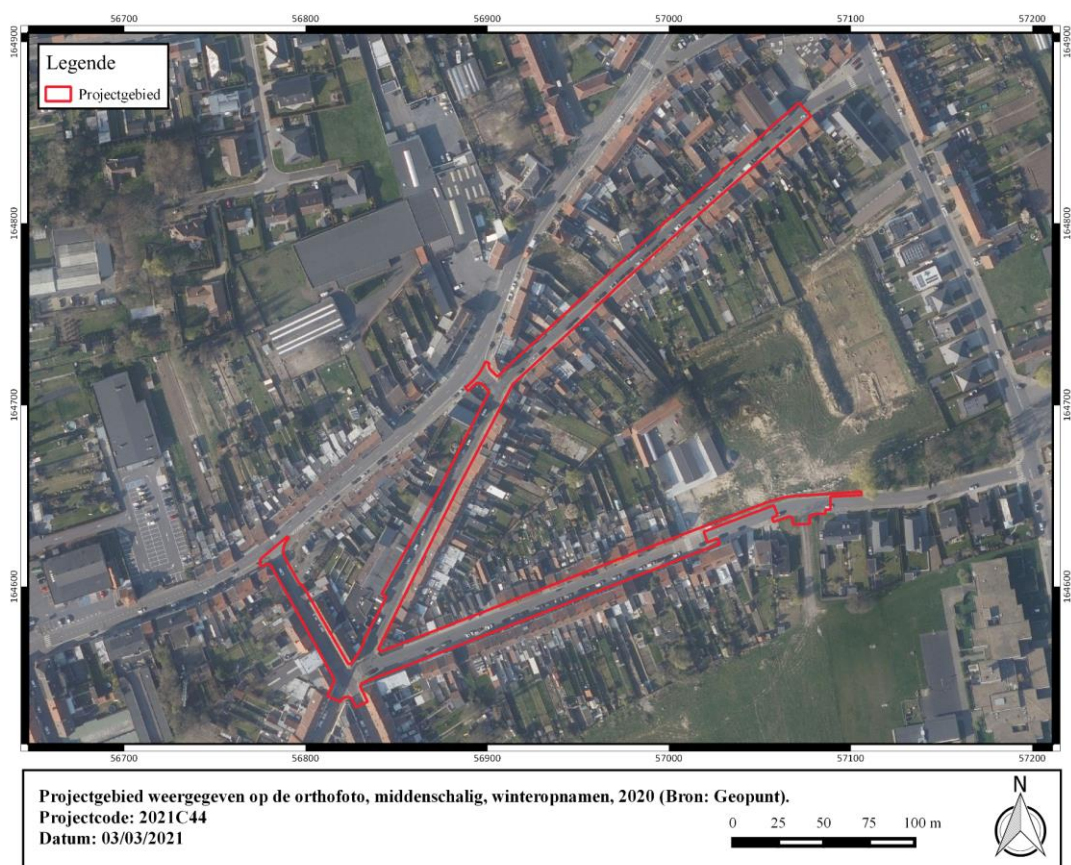
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel en herstel van het wegdek langs de Vredestraat, Ommegangstraat en Ooststraat te Wervik. De volledige oppervlakte van het tracé is ca. 7960 m² groot en is integraal verhard. Tevens bevindt zich centraal onder het wegdek reeds riolering.

Wervik is gelegen op de rand van de Leievallei. Het onderzoeksgebied ligt op de grens van het Weichseliaan terras langs de Leie en het alluvium. Een 500-tal meter ten westen van het terrein stroomt de Sint-Jansbeek. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen die rusten op fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan. De bodemkaart geeft aan dat het sediment rondom het onderzoeksgebied bestaat uit zandleem. Onderzoek heeft aangetoond dat deze locaties, op de terrassen langs grote rivieren in nabijheid van kleinere beekvalleien, een zekere aantrekkingskracht hadden op rondtrekkende groepen jager-verzamelaars.

Op de cartografische bronnen is te zien dat het geplande rioleringstraject zich ten noordoosten van de historische stadskern van Wervik bevindt. Op de Deventerkaart is een groot deel van het huidige stratenpatroon reeds te herkennen. Een deel hiervan is wel nog als voetweg aangeduid. Vooral in het westelijk deel van het traject is een concentratie bewoning weergegeven. De Ferrariskaart wijkt af van het beeld van de Deventerkaart. Mogelijk betreft het een onnauwkeurigheid bij de opmaak van de kaart. Langsheen het verloop van de geplande riolering is een molen weergegeven. Op 19^e-eeuwse kaarten is de situatie van de Deventerkaart weer te herkennen. Op de Vandermaelenkaart is ter hoogte van het kruispunt tussen de Ommegangstraat, Vredestraat en Ooststraat een kapel afgebeeld. Langs de Vredestraat zijn nu twee molens weergegeven. Tijdens WOI komt Wervik achter de geallieerde frontlinies te liggen, in de logistieke zone. Binnen de orthofotosequentie is weinig verandering op te merken. Op het oudste luchtbeeld is de huidige situatie reeds te herkennen.

In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn meerdere archeologische sites en indicatoren gekend. De regio rond Wervik staat gekend voor een grote rijkdom aan Romeinse vindplaatsen. Vermoedelijk kan de oorsprong van de stad ook gezocht worden in een Romeinse nederzetting. Bij onderzoek binnen de historische kern van Wervik worden regelmatig vondsten gerecupereerd die in deze richting wijzen. Recent werden vlakdekkende onderzoeken uitgevoerd langs de Hellestraat. Hierbij werden delen van een Romeins woonerf en middeleeuwse bewoningssporen in kaart gebracht. Tevens werden er relictten uit WOI onderzocht. Ook verder op het terras langs de Leie werden verschillende resten van nederzettingsterreinen uit de Romeinse periode aangetroffen bij onderzoek. Aan de overzijde van de Sint-Jansbeek werden bij verschillende onderzoeken bewoningssporen uit de Romeinse periode en middeleeuwen in kaart gebracht. Daarnaast zijn bij verschillende onderzoeken lithische artefacten gerecupereerd die wijzen op menselijke aanwezigheid langs de Leie tijdens het mesolithicum en neolithicum. Op basis van de gekende vindplaatsen en indicatoren kan gesteld worden dat de omgeving van het onderzoeksgebied quasi onafgebroken werd bezocht en bewerkt door mensen sinds de steentijden.

Concreet dient in de omgeving van het onderzoeksgebied uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat uit zowel artefactensites als resten van bewoning, begraving of andere activiteiten in de vorm van bodemsporen. Vanwege de lineaire vorm van het projectgebied, de aanwezige infrastructuur en eerder beperkt oppervlakte van het geplande rioleringstraject wordt de kans op kenniswinst bij verder onderzoek, in eender welke vorm, als zeer beperkt ingeschat.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021

AGIV

Boncquet T., De Gryse J., 2014. Archeologisch onderzoek Centrumstraten (Wervik), Ruben Willaert rapport 66, Sijsele.

Cléda, B. 2019. Archeologienota Molenstraat Wervik (West-Vlaanderen), ABO Archeologische Rapporten 841.

De Ketelaere, S. e.a. 2019. Eindverslag opgraving, Hellestraat Wervik (West-Vlaanderen), BAAC Vlaanderen Rapport 1599, 150 p.

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Lefere, M. Slabbinck, F. Vanhecke, I. 2019. Archeologierapport Ooststraat Wervik (West-Vlaanderen), Ruben Willaert NV, Brugge, 44p.

NGI Cartesius

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Verbrugghe, A. 2004: Viroviacum. Verwerking, studie en interpretatie van het materiaal uit een aantal Romeinse kelderkuilen uit de opgravingen op het St-Maartensplein in Wervik (1989-1991) (West-Vlaanderen), onuitgegeven verhandeling Universiteit Gent .

